

RP 245/2002 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring och av vissa lagar i samband med den samt till lag om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att den mener-sättning i form av engångsersättning som avses i lagen om olycksfallsförsäkring skall höjas i de lägsta invaliditetsklasserna samt att ersättningsgrunderna för mentillägg, klädtillägg och tillägg för ledarhund skall förtydligas och regleras på lagnivå. Vidare föreslås med hänvisning till grundlagen att vissa bestämmelser som nu finns i förordningar skall tas in i lagen om olycksfallsförsäkring. Bestämmelserna om fastställande av studerandes, praktikanter och unga personers årsarbetsförtjänst och ersättning för inkomstbortfall i lagen om olycksfallsförsäkring skall revideras. Samtidigt föreslås en ny lag om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete. Den nya lagen innebär att ersättningsprinciperna för studierelaterade olycksfall och för yrkessjuk-

domar anpassas till de ändringar som skett inom utbildningslagstiftningen. De nuvarande bestämmelserna om studerandes olycksfallsskydd förtydligas, bl.a. när det gäller studierelaterad praktik.

Ersättningsgrunderna för senskideinflammation och epikondylit i överarmen preciseras och överförs från förordningsnivån till yrkessjukdomslagen. Dessutom föreslås en bestämmelse om att karpaltunnelsyndrom ersätts som en yrkessjukdom. Ändringar föreslås också i lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring och i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare.

Propositionen har samband med regeringsprogrammet samt, i fråga om utkomstskyddet för studerande, med den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2003.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Bedömning av nuläget

Ersättningsgrunderna för menersättning

Enligt 18 a § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) betalas menersättning till en arbetstagare som inte får dagpenning och som åsamkas bestående allmän men av sådan skada eller sjukdom som beror på olycksfall. Ett allmänt men betraktas som bestående när skadan eller sjukdomen enligt medicinsk sannolikhet inte längre kan botas. Enligt paragrafens 2 mom. avses med allmänt men annan skada än nedsatt arbetsförmåga. För bestämmande av menets omfattning indelar social- och hälsovårdsministeriet de skador och sjukdomar som förorsakar allmänt men i 20 invaliditetsklasser. Den 23 december 1986 gavs social- och hälsovårdsministeriets beslut om den invaliditetsklassificering som avses i 18 a § lagen om olycksfallsförsäkring (1012/1986). Från den lagstadgade olycksfallsförsäkringens synpunkt har invaliditetsklassificeringen den funktionen att olycksfallsskador kan bedömas på samma skala som allmänt men. Invaliditetsklassificeringen baseras på skadans eller sjukdomens art samt, i sådana fall då menet inte kan bedömas enbart genom en jämförelse av skade- eller sjukdomsbenämningen med förteckningen, på graden av den allmänna funktionsnedsättningen. Beslutet innehåller också allmänna bestämmelser om fastställande av storleken av ett men i sådana fall då det är fråga om det sammanlagda men som flera skador eller sjukdomar orsakar.

Menersättningens storlek bestäms dels på basis av invaliditetsklassen, dels enligt den minimiårsarbetsförtjänst som avses i lagen om olycksfallsförsäkring. I invaliditetsklasserna 1—10 utgör ersättningen 1—10 procent av minimiårsarbetsförtjänsten. Ersättningen stiger sålunda med en procent per invaliditetsklass. I invaliditetsklasserna 11—15 är ökningen tre procent och i invaliditetsklasserna 16—20 sju procent. Ersättningens be-

lopp stiger sålunda, beroende på invaliditetsklassen, relativt mera i de högre invaliditetsklasserna.

I invaliditetsklasserna 1—10 betalas menersättningen som en engångsersättning. I invaliditetsklasserna 11—20 har den skadade rätt att välja om han eller hon tar ersättningen som en engångsersättning eller fortlöpande. Om menet senare förvärras med minst två invaliditetsklasser, korrigeras menersättningen på motsvarande sätt. När menersättningen betalas som en engångsersättning påverkas ersättningsbeloppet också av den skadades ålder. Kapitaliseringen av menersättningen till en engångsersättning baseras på ersättningstagarens statistiskt beräknade återstående livslängd.

Av de menersättningar som avses i lagen om olycksfallsförsäkring betalas ca 2/3 ut enligt invaliditetsklasserna 1—5. Till dessa invaliditetsklasser hänförs de vanligaste ersättningsbara skadorna och sjukdomarna, t.ex. bullerskador, allergiska rkessjukdomar och fingerskador. Detta har föranlett ett behov av att höja ersättningsnivån i de lägsta invaliditetsklasserna.

Ersättningsgrunderna för mentillägg, klädillägg och tillägg för ledarhund

Enligt 20 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring kan till en arbetstagare betalas mentillägg om denne på grund av en skada eller sjukdom har blivit så hjälplös att han inte kan reda sig utan annans hjälp eller om han i övrigt förorsakas exceptionellt men av en svår skada eller sjukdom. Detta tillägg betalas dock inte för den tid under vilken arbetstagaren får vård på sjukhus eller någon annan anstalt.

Bestämmelser om mentillägg har ingått i lagen om olycksfallsförsäkring sedan den 1 januari 1982. Tidigare var benämningen motsvarande ersättning hjälplöshetstillägg. I samband med lagändringen ändrades förut-

sättningarna för att få tillägget så att en avgörande faktor vid prövningen av ersättningen blev den skadades behov av hjälp i sina dagliga funktioner, inte behovet att få vård av en annan person. Mentillägg kan beviljas också om en svår skada eller sjukdom annars orsakar exceptionellt men. En förutsättning för att mentillägg skall beviljas är inte att hjälpbehovet orsakar faktiska kostnader för den skadade.

I lagen föreskrivs för närvarande endast om de allmänna förutsättningarna för beviljande av mentillägg. Angivet enligt 1971 års indexnivå är mentilläggets maximibelopp 2,35 euro. Mentillägget justeras enligt lagen årligen med det index som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagare (395/1961). Mentilläggets maximibelopp enligt indexnivån år 2002 är 22,35 euro. De närmare grunderna för fastställande av mentillägg i enskilda fall har inte reglerats i lag. Ersättningspraxis har utformats på basis av de rekommendationer som givits av ersättningsnämnden för olycksfallsärenden samt på basis av besvärinstansernas avgöranden. I praktiken betalas mentillägg enligt fyra invaliditetsklasser, beroende på den skadades hjälpbehov. Ersättningsnämnden för olycksfallsärenden ger årligen en rekommendation om mentillägget enligt de olika klasserna. År 2002 betalas mentillägg i den högsta klassen enligt maximibeloppet medan det i den näst högsta klassen är 17,88 euro, i den näst lägsta klassen 12,29 euro och i den lägsta klassen 6,71 euro. De två första åren efter att en person har blivit blind betalas till honom eller henne mentilläggets maximibelopp och därefter hälften av detta.

Det har i praktiken sällan förekommit att mentillägg betalats enbart på grund av något annat exceptionellt men. Som exceptionellt men har i ersättningspraxis betraktats närmast särskilda svårigheter att röra sig och inta måltider samt särskilda svårigheter när det gäller andra funktioner som hör till ett normalt liv. Också långvariga smärt- och värdtillstånd samt ofta upprepade vårdåtgärder har betraktats som exceptionellt men. I allmänhet har mentillägg emellertid beviljats i första hand utgående från den skadades hjälpbehov i sina personliga dagliga funktioner. Att enbart ett exceptionellt men läggs till

grund för mentillägg beror delvis på att t.ex. en skadas särskilda smärtsamhet kan beaktas som en förhöjande faktor också när det gäller menersättningens belopp. Det är skäl att förtydliga grunderna för beviljande av mentillägg respektive menersättning.

I 20 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring föreskrivs om ersättningar som i praktiken benämns klädtillägg och tillägg för ledarhund. Enligt bestämmelsen kan till en skadad vars protes eller andra hjälpmedel förorsakar särskild slitning av gångkläder eller som har ledarhund som tilläggsersättning betalas högst 0,47 euro per dag. Beloppet har i bestämmelsen angivits enligt 1971 års indexnivå. Enligt årets nivå är ersättningens maximibelopp 4,47 euro per dag. Enligt lagen har kläd- och ledarhundstilläggets exakta belopp lämnats beroende av ersättningspraxis.

Ersättningspraxis har också i fråga om denna ersättningsform utformats enligt de rekommendationer som givits av ersättningsnämnden för olycksfallsärenden samt enligt besvärinstansernas rättspraxis. Klädtillägget har i praktiken indelats i fyra klasser. Ersättningsnämnden har årligen givit rekommendationer om klädtilläggets belopp i de olika klasserna. År 2002 var klädtillägget i den högsta klassen 1,79 euro, i den nästhögsta klassen 1,34 euro, i den nästlägst klassen 0,67 euro och i den lägsta 0,45 euro per dag. Som ersättning för kostnaderna för en ledarhund har betalats det lagstadgade maximibeloppet.

Avstånden inom klassificeringen av men- och klädtillägget har i praktiken visat sig vara alltför små och grunderna för klassificeringen tolkbara. En omständighet som gör det svårt att tillämpa klädtillägget är också den snabba utvecklingen av hjälpmedlen. Detta har lett till en oenhetlig ersättningspraxis. Grundlagen kan också anses förutsätta att grunderna för beviljande av de nämnda tilläggen noggrannare regleras på lagnivå.

Enligt lagen om olycksfallsförsäkring skall de nämnda tilläggen kapitaliseras i det fall att också olycksfallspensionen kapitaliseras. Denna bestämmelse kommer att tillämpas ytterst sällan, eftersom en tills vidare beviljad olycksfallspension för en högst 20 % nedsättning av arbetsförmågan kan kapitaliseras

och eftersom det ytterst sällan förekommer att men- eller klädtillägg betalas i sådana situationer.

Vissa skador som ersätts som olycksfall i arbetet

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring ersätts olycksfall som med förorsakande av skada eller sjukdom har drabbat arbetstagare under sådana förhållanden som nämns i momentet. Med olycksfall avses enligt vedertagen praxis en plötslig och oväntad yttre kraft eller faktor (olycksfallsmoment) som drabbar en person och som mot den drabbades vilja leder till att han eller hon skadas eller insjuknar. Enligt 4 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring utsträcks ersättningsbarheten längre än de skador som har orsakats av det egentliga olycksfallet. Enligt bestämmelsen kan i enlighet med vad som föreskrivs i förordning en skada anses vara orsakad av olycksfall i arbete om den har uppkommit under en högst ett dygn lång tid och om den inte ersätts som en yrkessjukdom.

Den med stöd av bestämmelsen utfärdade förordningen angående vissa skador, som böra ersättas såsom olycksfall i arbete (852/1948) innehåller bestämmelser om åtta olika typer av skador som kan ersättas med stöd av den nämnda paragrafen. Den i praktiken vanligaste och viktigaste av dessa skadetyper är ömhet i muskel eller sena som uppkommit i samband med rörelse vid utförandet av arbete. Bestämmelsen togs in i förordningen för att underlätta behandlingen av ersättningsärenden i samband med arbetsrelaterade rygg- och andra muskelsträckningar, då det är tolkbart om en tillräckligt utomstående orsak kan konstateras. Förteckningen över ersättningsbara skador är fortfarande i huvudsak behövlig. Ett undantag utgör emellertid knastrande senslidsinflammation som nämns i förordningens 1 § 5 punkten. Den bestämmelsen är numera onödig eftersom senslidsinflammation enligt vedertagen praxis alltid ersätts enligt yrkessjukdomslagen (1343/1988) och -förordningen (1347/1988) och eftersom den omständigheten att inflammationen är knastrande inte längre är re-

levant för bedömningen av om inflammationen är ersättningsbar. Den nuvarande regleringen på förordningsnivå uppfyller inte den nya grundlagens krav, dvs. att grunderna för individens rättigheter skall bestämmas på lagnivå.

I 57 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring föreskrivs om försäkringstagarens rätt att till en olycksfallsförsäkring enligt denna lag få också en olycksfallsförsäkring för fritiden. En sådan försäkring kan anslutas dels till en obligatorisk arbetstagarförsäkring enligt denna lag, dels till en sådan frivillig försäkring för arbetstiden som gäller arbetsgivaren själv. I rättspraxis har bestämmelsen börjat tolkas så att på grundvalen av en fritidsförsäkring som avses i 57 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring kan ersättas också en sådan muskelbristning som har uppkommit t.ex. i samband med idrottsträning under fritiden. En så långtgående utvidgning av ersättningsbarheten kan inte anses vara ändamålsenligt med beaktande av den lagstadgade försäkringens skyddskarakter och målsättningar. Det skydd som en frivillig försäkring för arbetstiden ger skall däremot motsvara det skydd som en obligatoriska försäkring ger.

Vissa försäkringsanstalter har dessutom börjat bevilja för företagsverksamhet avsedda fritidsolycksfallsförsäkringar enligt denna lag. Enligt villkoren för sådana försäkringar kan också ersättas skada eller sjukdom som har orsakats under fritiden genom misshandel eller genom någon annan uppsåtlig handling som en annan person har riktat mot den försäkrade. En annan persons uppsåtliga handling kan inte betraktas som ett olycksfall. Bestämmelsen om ersättningsbar misshandel skiljer sig från de allmänna ersättningsprinciperna för olycksfallsförsäkring. Orsaken till att bestämmelsen togs in i lagen var ursprungligen att man ville utsträcka det obligatoriska skyddet till nattliga arbetsresor, som innebär en ökad risk för misshandel. Avsikten var emellertid inte att generellt utsträcka det lagstadgade olycksfallsskyddet till skador som den försäkrade under fritiden åsamkas genom en annan persons uppsåtliga handling. Det är inte ändamålsenligt att ett sådant skydd ges genom en lagstadgad försäkring.

Fastställande av studerandes, praktikanter och andra unga personers ersättning för inkomstbortfall

I 28 § i lagen om olycksfallsförsäkring finns särskilda bestämmelser om studerandes, praktikanter och andra unga personers årsarbetsförtjänst. Årsarbetsförtjänsten fastställs enligt vad en sådan person efter avslutad studie- eller praktiktid sannolikt kommer att förtjäna. Motsvarande bestämmelse finns i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare. Avsikten med bestämmelsen är att ge studerande och unga personer som har gått ut i arbetslivet utan yrke ett skäligt skydd.

Med studerande avses, enligt den ersättningspraxis som är baserad på bestämmelsen, en person som på heltid studerar för sitt framtida yrke. Som studerande har dessutom betraktats personer som studerar i grundskolan och i gymnasiet. I och med den kraftiga ökningen av vuxenutbildningen har bestämmelsen i praktiken börjat tillämpas också på andra heltidsstuderande än sådana som kan betraktas som unga personer, då syftet med studierna är att skaffa sig ett nytt yrke.

Med praktikant avses i ersättningspraxis i allmänhet en ung person som varit i arbetslivet en relativt kort tid och som arbetar för en praktikantlön som är lägre än normalt, för att genom träning och handledning få den yrkeskicklighet som behövs för självständigt arbete.

Med annan ung person avses en icke-yrkesutbildad person som efter läroplikten inte har hunnit vara så länge i arbetslivet att han eller hon har en arbets- och inkomsthistoria som kan läggas till grund för en årsarbetsförtjänst. I sådana fall har den skadade när olycksfallet inträffar ofta arbetat deltid eller tillfälligt. Likaså kan den skadades hela tidigare arbets- och inkomsthistoria bestå av oregelbundna deltidsjobb och kortvariga arbetsförhållanden, medan den skadade huvudsakligen varit arbetslös. Tillämpningen av bestämmelsen har varit förenad med problem bl.a. av den orsaken att det värdeladdade begreppet ung person är svårt att definiera. Av denna orsak har också ersättningspraxis i viss mån varit oenhetlig.

Praxis har i viss mån varierat också när det

gäller definitionen av den arbetsinkomst som en studerande, praktikant eller annan ung person sannolikt kommer att få efter avslutad studie- eller praktiktid. Enligt rådande praxis hänförs till årsarbetsförtjänsten de inkomster som den studerande när olycksfallet inträffar efter avslutade studier sannolikt på årsnivån skulle ha fått om han eller hon med ca tre års arbetserfarenhet arbetat i ett yrke som motsvarat utbildningen. På motsvarande sätt bestäms en praktikants eller en annan ungs persons inkomst efter praktiktiden enligt vad som för motsvarande arbete när olyckan inträffade skulle ha betalats till en yrkeskunnig arbetstagare med tre års arbetserfarenhet inom branschen. Utgångspunkten är härvid inkomsten för heltidsarbete. I praktiken har det också förekommit problem med att fastställa årsarbetsförtjänsten för skolelever. Dessa har vanligen drabbats av olycksfall då de haft sommararbete eller tillfälligt deltidsarbete under veckoslut eller kvällar. Det är sålunda inte motiverat att inkomsten för sådant arbete läggs till grund för en ersättning för eventuellt bestående invaliditet.

Enligt lagen om olycksfallsförsäkring betalas dagpenning om den skadade är helt eller delvis arbetsoförmögen minst tre på varandra följande dagar, dagen för olycksfallet oräknad. Dagpenning betalas inte om inte arbetstagarens arbetsförmåga har minskat med åtminstone 10 % och den av olycksfallet orsakade minskningen av arbetsinkomsten utgör minst en tjugonedel av den minimiårsarbetsförtjänst som avses i lagen om olycksfallsförsäkring. Om arbetstagaren är endast partiellt arbetsoförmögen skall till honom eller henne betalas en mot nedsättningen av arbetsförmågan svarande andel av den fulla dagpenningen. Vid bedömningen av den nedsatta arbetsförmågan skall beaktas arbetstagarens återstående förmåga att skaffa sig förvärvsinkomster genom sådant tillbudsstående arbete som han eller hon skäligen kan förutse utföra med hänsyn till sin utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt andra därmed jämförbara omständigheter.

Bestämmelserna om nedsatt arbetsförmåga har tagits in i lagen närmast med tanke på arbetstagare som är etablerade i arbetslivet. Nedsättningen av arbetsförmågan kan härvid

bedömas utgående från den skadades arbets-, inkomst- och utbildningsbakgrund. I fråga om studerande och skolelever är det problematiskt att fastställa det inkomstbortfall som skall läggas till grund för nedsättningen av arbetsförmågan. En olycksfallsskada utgör inte alltid hinder för fortsatta studier och det direkta inkomstbortfallet kan inskränka sig enbart till förlust av inkomsterna av sommararbete eller andra tillfälliga anställningar. Å andra sidan hindrar en skada inte alltid att den försäkrade fortsätter det tillfälliga arbete som han eller hon hade när olycksfallet inträffade, men den kan utgöra ett hinder för att senare arbeta i ett yrke som motsvarar utbildningen. Det är också svårt att bedöma hur en skada påverkar den försäkrades studier. Ersättningspraxis har sålunda varit i någon mån oenhetlig när det gällt att fastställa nedsättningen av studerandes och skolelevers arbetsförmåga. Därför behövs bestämmelser som förtydligar saken.

Hur inkomst av företagsverksamhet beaktas i årsarbetsförtjänsten

Om en arbetstagare som skadas vid ett arbetsolycksfall samtidigt har bedrivit företagsverksamhet som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare (467/1969) eller i lagen om pension för företagare (468/1969), skall i arbetstagarens årsarbetsförtjänst enligt de gällande bestämmelserna i lagen om olycksfallsförsäkring beaktas också inkomsten av företagsverksamheten, enligt de grunder som föreskrivs i de nämnda lagarna. I olycksfallsskyddet för anställningsförhållanden skall sålunda beaktas också företagsverksamhet som inte är försäkrad för olycksfall. I så fall råder det inte överensstämmelse mellan olycksfallsskyddet och försäkringspremierna inte varandra.

Ersättning för studierelaterade olycksfall

Enligt 3 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring kan i det fall att till undervisning i skola, inrättning eller vid undervisningskurser ansluter sig en väsentlig risk för olycksfall genom förordning föreskrivas att olycks-

fall som har drabbat en person som åtnjuter undervisning och som inte annars skulle ersättas enligt denna lag, skall ersättas som olycksfall i arbete och att beträffande den som upprätthåller skola eller inrättning även som den, som föranstaltar kurser skall tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om arbetsgivare.

Med stöd av 3 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring har utfärdats förordningen angående skadestånd för olycksfall vid undervisning (851/1948). Enligt förordningens 1 § skall för olycksfall som inträffat i laboratorie- eller fältarbete eller i annat praktiskt övningsarbete och som föranletts av förhållanden som är utmärkande för ifrågavarande undervisningsform, erläggas ersättning såsom för olycksfall i arbetet, därest undervisningen har skett i skola, inrättning eller vid undervisningskurser som nämns eller avses i 2 §. Enligt paragrafens 2 mom. skall ersättning likaså erläggas för olycksfall, vilket under omständigheter som är utmärkande för undervisning i gymnastik eller idrott har drabbat elev vid Helsingfors universitets gymnastikinrättning, vid Jyväskylä universitets gymnastiska fakultet eller vid idrottsinstituten.

I den förteckning över läroanstalter och kurser som togs in i förordningens 2 § nämndes sådana läroanstalter och kurser där det vid tidpunkten för utfärdandet av förordningen ansågs att studierna var förenade med en väsentlig olycksfallsrisk. Förteckningen justerades senast år 1971, då den utökades med bl.a. grundskolornas högstadier. Enligt förordningens 3 § skall beträffande den som upprätthåller i 1 § 2 mom. eller 2 § nämnd eller avsedd skola eller inrättning, ävensom den, vilken föranstaltar kurser, tillämpas vad i lagen om olycksfallsförsäkring är stadgat angående arbetsgivare.

Den föråldrade förteckningen över läroanstalter i förordningens 2 § är ett problem för tillämpningen av förordningen. I förteckningen saknas flera typer av läroanstalter och alla de inrättningar som nämns i förteckningen existerar inte längre med dessa benämningar. Av den anledning har det i praktiken varit nödvändigt att i fråga om nya läroanstalter särskilt överväga om de genom tolkning kan anses vara en sådan skola, inrätt-

ning eller undervisningskurs som avses i förordningens 2 §. På detta sätt har man förfarit t.ex. i fråga om yrkeshögskolorna, som inte nämns i förteckningen.

Särskilt den totalrevidering av skollagstiftningen som trädde i kraft 1999 har accentuerat behovet av att förnya förordningen. I samband med revideringen av skollagstiftningen slopades, med vissa undantag, den institutionella regleringen utgående från olika läroanstaltsformer och -kategorier. De lagar som stiftades i det sammanhanget gäller på enahanda sätt utbildning som ordnas av staten, kommunerna, samkommunerna samt av privata sammanslutningar eller stiftelser. Tillämpningsområdet för de nya skollagarna täcker all den utbildning som avses i respektive lag, oberoende av elevernas ålder och oberoende av hur eller var undervisningen ordnas.

Nästan alla studier enligt de nya utbildningslagarna omfattar praktik. T.ex. enligt lagen om yrkesutbildning (630/1998) omfattar en examen inom den grundläggande yrkesutbildningen bl.a. yrkesinriktade studier och inläring i arbetet. Inläring i arbetet innebär utbildning som ordnas i anslutning till praktiska uppgifter på arbetsplatsen och är baserad på ett skriftligt avtal mellan den som ordnar utbildningen och arbetsplatsen. Enligt 16 § i den nämnda lagen skall annan utbildning på en arbetsplats än läroavtalsutbildning ordnas så att den studerande inte står i ett arbetsavtalsförhållande till arbetsgivaren eller, om därom särskilt avtalas, genom att ett arbetsavtal görs upp. I regel står studerande sålunda inte i ett arbetsavtalsförhållande under inlärningsperioderna. En studerande som har ingått ett arbetsavtal med den arbetsplats där han eller hon praktiserar omfattas emellertid som arbetstagare av sin arbetsgivares lagstadgade olycksfallsförsäkring och ett olycksfall ersätts genom denna försäkring.

I ersättningspraxis har den gällande förordningen angående skadestånd för olycksfall vid undervisning, med undantag för grundskolans högstadium tillämpats endast på yrkes- eller examensinriktade studier. Allmänbildande studier och s.k. fritidsstudier anses inte höra till förordningens tillämpningsområde och sådana studier omfattas inte heller av den försäkringsskyldighet som avses i

förordningen.

Enligt förordningens 1 § omfattar olycksfallsskyddet för elever och studerande endast olycksfall som har inträffat i laboratorie- eller fältarbete eller i annat praktiskt övningsarbete och som har föranletts av förhållanden som är utmärkande för den ifrågavarande undervisningsformen. Skyddet är sålunda snävare än försäkringsskyddet för arbetstagare. Olyckor som inträffar t.ex. under resor mellan hemmet och läroinrättningen eller mellan läroinrättningen och ett praktikställe är inte ersättningsbara enligt den nuvarande förordningen. Skyddet täcker inte heller teoritimar, matraster eller andra raster. Olycksfall som har inträffat under gymnastik- eller idrottslektioner ersätts endast i undantagsfall, dvs. när det är fråga om sådana läroanstalter som avses i förordningens 1 § 2 mom., t.ex. idrottsinstitut. Enligt vedertagen ersättningspraxis ersätts enligt förordningen inte olycksfall som inträffar under gymnastik- och idrottslektioner på grundskolans högstadium. Olycksfall som inträffat under handarbetslektioner, hushållslektioner och lektioner i teknisk slöjd på högstadiet har ersatts som om de inträffat i praktiksammanhang. Dessutom ersätts olycksfall som inträffar under arbetspraktikperioder i högstadiet.

Enligt förordningens 1 § är en ytterligare förutsättning för att ersättning skall betalas för olycksfall som inträffat i laboratorie- eller fältarbete eller i annat praktiskt övningsarbete att olycksfallet har föranletts av förhållanden som är utmärkande för den ifrågavarande undervisningsformen. Enligt förordningen ersätts vilket som helst olycksfall som inträffat i samband med praktiskt övningsarbete inte som ett studierelaterat olycksfall. T.ex. om en studerande har fallit, utan att olycksfallet har något samband med praktiskt övningsarbete, ersätts detta inte nödvändigtvis som ett studierelaterat olycksfall även om olycksfallet har inträffat under praktisk undervisning. En så strikt ersättningspraxis kan till vissa delar anses vara oändamålsenligt. Enligt ersättningspraxis har ersättning betalats också för sådan i yrkessjukdomslagen avsedd yrkessjukdom som har uppkommit genom exponering inom ramen för förordningens tillämpningsområde.

Ersättning för belastningsskador i övre extremiteterna som yrkessjukdom

Senskideinflammation och epikondylit i överarmen (s.k. tennisarmbåge) är två typer av belastningsskador i övre extremiteterna som länge har ersatts som yrkessjukdomar orsakade av en fysisk faktor. Enligt 4 § 2 punkten i yrkessjukdomslagen kan genom förordning stadgas närmare om ersättningsgrunderna för dessa två sjukdomar i övre extremiteterna. Enligt 4 § i yrkessjukdomsförordningen ersätts senskideinflammation och epikondylit i överarmen som en yrkessjukdom som har orsakats av en fysikalisk faktor, om sjukdomen beror på en ofta upprepade och ensidigt eller för arbetstagaren ovan rörelse.

I bestämmelsen finns inget uttryckligt omnämnande om arbetsbelastningen, men i ersättningspraxis har det ansetts att arbetet skall vara i någon mån belastande för de övre extremiteterna för att orsaka en sådan sjukdom. Sålunda har sedvanligt kontorsarbete i allmänhet inte ansetts vara tillräckligt belastande för att i samband med sådant arbete uppkomna smärttillstånd i de övre extremiteterna skall ersättas som en yrkessjukdom. Exceptionella belastningsstopp har emellertid ansetts berättiga till ersättning också i arbete av kontorstyp.

För att ersättning skall betalas för senskideinflammation och epikondylit i överarmen förutsätts enligt förordningens 4 § inte att arbetet skall innebära såväl ofta upprepade som exceptionella rörelser, utan någondera grunden räcker för att sjukdomen skall godkännas som en yrkessjukdom. Däremot förutsätter förordningens ordalydelse att den ofta upprepade rörelsen samtidigt skall vara ensidig. Ett arbete med ofta upprepade rörelser innebär i allmänhet också att rörelserna är ensidiga. Det har inte varit nödvändigt att göra skillnad mellan dessa två utmärkande drag vid avgörandet av ersättningsfrågor.

Arbete som innebär ofta upprepade rörelser har av tradition ansetts vara jämförligt med löpandearbete, vilket innebär ensidiga rörelsebanor som ofta upprepas under arbetsdagen. Ersättningsbarheten inskränker sig emellertid inte till löpandearbete och inte nödvändigtvis heller till annat tempoarbete, utan bedömningen har gjorts från fall

till fall med beaktande av belastningsfysiologiska faktorer.

Begreppet exceptionellt arbete har inte heller kunnat definieras entydigt och schematiskt. I praktiken har som ett slags gräns i detta avseende uppställts t.ex. att arbetstagaren nyligen återvänt från semestern. Om arbetstagaren insjuknar strax efter att ha återvänt från semestern tolkas arbetet ha varit exceptionellt för honom eller henne. I så fall ersätts senskideinflammation eller epikondylit i överarmen som en yrkessjukdom. Vid bedömningen av ersättningsbarheten har det överhuvudtaget förutsatts att sjukdomen har uppkommit relativt snabbt efter att arbetet med ofta upprepade rörelser har börjat. Långvariga smärttillstånd som har fortgått många år har i allmänhet inte ansetts vara ersättningsbara. Inte heller sådan omfattande smärttillstånd i övre extremiteterna som samtidigt kan ha samband med flera diagnoser har ersatts som yrkessjukdomar. I ersättningspraxis har det kunnat konstateras en viss oenhetlighet vid tillämpningen av ersättningsförutsättningarna för senskideinflammation och epikondylit i överarmen.

Andra sjukdomar i de övre extremiteterna än senskideinflammation och epikondylit i överarmen eller överhuvudtaget belastningsskador har enligt ersättningspraxis i regel inte ersatts som yrkessjukdomar. I enskilda fall har vissa belastningsskador i nedre extremiteterna ersatts.

Ersättning söks ofta på grund av karpaltunnelsyndrom. Karpaltunnelsyndrom är en sjukdom som huvudsakligen orsakas av inklämning av sen- och nervvävnad. Sjukdomen har samband med underarmens anatomi.

De vedertagna diagnostiska kriterierna för sjukdomen är emellertid inte särskilt exakta. Diagnostiken och tolkningen av sjukdomens karaktär försvaras av att karpaltunnelsyndrom ofta har samband med andra besvär och sjukdomar i övre extremiteterna. Det kan sålunda vara problematiskt att betrakta karpaltunnelsyndrom som en separat sjukdom, särskilt vid avgörande av ersättningsfrågor. Situationen är emellertid densamma också när det gäller redan ersättningsbara sjukdomar i övre extremiteterna, särskilt epikondylit i överarmen.

Det finns inga exakta epidemiologiska

uppgifter om prevalensen av karpaltunnelsyndrom i Finland, men sjukdomen är relativt allmän framförallt hos kvinnor. Epidemiologiska undersökningar t.ex. i Holland har visat att 9,2 % av kvinnorna och 0,6 % av männen lider av sjukdomen. Skillnaden mellan könen kan sannolikt åtminstone delvis förklaras med strukturella faktorer.

Man vet att en trång karpaltunnel ökar risken för karpaltunnelsyndrom, liksom även olycksfall som drabbar detta område. Bland andra riskfaktorer kan nämnas graviditet, inflammatoriska ledsjukdomar, nervhinneinflammation och diabetes.

Korrelationen mellan karpaltunnelsyndrom och arbete har rätt länge ansetts vara oklar. Tidigare ansågs det inte finnas något medicinskt samband mellan syndromet och arbete. Den vedertagna uppfattningen, i synnerhet bland opererande ortopedier, var ännu under 1990-talet i Finland att det inte var fråga om en arbetsrelaterad sjukdom utan snarare om ett tillstånd som hade samband med strukturella och andra, huvudsakligen endogena faktorer. Också i tämligen ny amerikansk litteratur som grundligt analyserar orsakssambandet (Cumulative Trauma Disorders, red. M. Erdi och D. B. Dickerson, 1997) framförs den traditionella uppfattningen att sjukdomen inte är arbetsrelaterad. Utgående från de senast undersökningarna konstateras i boken att det finns tillräckligt med bevis för ett samband mellan karpaltunnelsyndrom och arbete, men att orsakssambandet utgående från dagens forskningsresultat varken bevisas eller motbevisas.

Också i ersättningspraxis för yrkessjukdomar har karpaltunnelsyndrom länge ansetts vara en sjukdom som orsakas av strukturella och endogena faktorer. Därför har syndromet inte ersatts som en yrkessjukdom. Karpaltunnelsyndrom som har uppkommit efter ett olycksfall har däremot ersatts som en olycksfallsrelaterad sjukdom.

De senaste årens forskningsresultat visar emellertid att det finns ett orsakssamband (Viikari-Juntura och Silverstein: Scand journal work environ health 1999;25(3):163—185) och vissa arbetsrelaterade belastningsfaktorer som ökar sannolikheten för karpaltunnelsyndrom har kunnat identifieras. Bland dessa faktorer kan nämnas användning av

handen med stor kraft, upprepade rörelser med underarmen och handen, onaturliga handledsställningar samt eventuellt användning av handen med pincettgrepp och användning av vibrerande arbetsredskap. I det sist nämnda fallet är bevisningen emellertid bristfällig.

Ersättning för yrkessjukdom som framträder efter pensionering

Eftersom olycksfallsförsäkringen är det primära ersättningssystemet inom socialförsäkringen, skall den ansvara för skada som orsakas av yrkessjukdom också då sjukdomen framträder först efter att arbetstagaren har pensionerats. Till yrkessjukdomslagen fogades sålunda år 1993 en ny 3 a § i syfte att säkerställa att arbetstagare får ersättning på likvärdiga grunder också då en yrkessjukdom framträder först efter att arbetstagaren redan har pensionerats. Enligt denna paragraf fastställs årsarbetsförtjänsten, med avvikelse från de principer som föreskrivs i 28 § i lagen om olycksfallsförsäkring, enligt den arbetsinkomst som arbetstagaren hade innan det arbete avslutades för vilket arbetstagaren fick nämnda pension, inte enligt inkomsten vid den tidpunkt då yrkessjukdomen framträdde. Också en nedsättning av arbetsförmågan fastställs genom bedömning av den pensionerades förmåga att utföra det arbete som han eller hon senast utförde före pensioneringen. Motsvarande ändring gjordes i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare.

Avsikten var att till pensionären i sådana fall skulle betalas ersättning enligt den inkomstnivå som han eller hon hade före pensioneringen och att ersättning skulle betalas för inkomstbortfall, såväl i form av dagpenning som i form av olycksfallspension för den tid som pensionären varit arbetsförmögen på grund av yrkessjukdom. Bestämmelsen tillämpas framförallt då arbetstagaren har utsatts för asbestexponering. I sådana fall framträder yrkessjukdomen i vissa fall först decennier efter exponeringen.

Enligt paragrafens ordalydelse avses med pension grundpensionen enligt 8 § 4 mom. i lagen om pension för arbetstagare. I den sist nämnda bestämmelsen räknas som grundpen-

sioner upp de på anställningsförhållande och företagarkerksamhet grundade ålders- och invalidpensionerna. Arbetslöshetspension betalas inte på basis av ålderdom eller företagarkerksamhet. Enligt 4 c § i lagen om pension för arbetstagare gäller i fråga om arbetslöshetspension och mottagare av arbetslöshetspension visserligen i tillämpliga delar vad som föreskrivs om invalidpension och mottagare av invalidpension. Enligt försäkringsdomstolens praxis betraktas arbetslöshetspension emellertid inte som sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. Därför har 3 a § i yrkessjukdomslagen inte tillämpats till denna del. I sådana fall då en person långt innan han eller hon börjat få invalid- eller ålderdomspension har fått arbetslöshetspension bestäms årsarbetsförtjänsten sålunda till minimiårsförtjänstens belopp eftersom pensionstagaren inte anses ha haft någon arbetsinkomst före pensioneringen. Avsikten med den nämnda bestämmelsen är emellertid inte att lämna arbetslöshetspensionen utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen.

Olycksfallsförsäkringsskydd under tiden för rehabilitering

Om en skadad enligt lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring (625/1991) får ersättning för rehabilitering som avser arbets- eller funktionsförmågan i form av arbetsprövning eller arbetsträning på arbetsplatsen, har olycksfallsförsäkringsskyddet under tiden för rehabiliteringen i praktiken ordnats genom en sådan frivillig olycksfallsförsäkring som avses i 57 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring. Försäkringen tas av den försäkringsanstalt som ersätter rehabiliteringen. Det skydd som en frivillig olycksfallsförsäkring ger motsvarar en lagstadgad olycksfallsförsäkring. I lagen föreskrivs emellertid inte om någon skyldighet att ta en sådan försäkring.

En rehabiliteringsklient som fortfarande är anställd hos sin arbetsgivare och därvid deltar i arbetsprövning eller arbetsträning hos samma arbetsgivare, omfattas av sin arbetsgivares lagstadgade olycksfallsförsäkring. Rehabiliteringen kan ordnas på arbetsplatsen också som läroavtalsutbildning. Då det är

fråga om ett sådan läroavtal som avses i 17 § i lagen om yrkesutbildning och arbetsgivaren betalar lön till rehabiliteringsklienten, omfattas denne av arbetsgivarens obligatoriska olycksfallsförsäkring.

Läroavtalsutbildning har i praktiken ordnats också så att arbetsgivaren inte har betalat lön till en rehabiliteringsklient som deltar i läroavtalsutbildning. I stället har den försäkringsanstalt som ersätter rehabiliteringen betalat full ersättning för inkomstbortfall till klienten. I dessa fall har försäkringsanstalterna ansett att det är fråga om en situation som kan jämföras med arbetsträning eller arbetsprövning för oavlönat arbete, vilket innebär att den försäkringsanstalt som ersätter rehabiliteringen har tagit en sådan olycksfallsförsäkring för rehabiliteringsklienten som avses i 57 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring. I sådana fall är det emellertid inte motiverat att olycksfallsskyddet baseras enbart på vedertagen praxis.

Läroavtal som ett utbildningsalternativ vid yrkesinriktad rehabilitering

Läroavtalsutbildningen utgör en del av mellanstadieutbildningen. Därmed avses studier som ordnas på en arbetsplats i anslutning till de praktiska arbetsuppgifterna och som kompletteras med teoretiska studier. Bestämmelser om läroavtalsutbildning ingår i 17 och 18 § i lagen om yrkesutbildning. Enligt bestämmelserna kan utbildning som huvudsakligen ordnas på arbetsplatsen grunda sig på ett skriftligt arbetsavtal för viss tid som ingås mellan den studerande och arbetsgivaren. Med läroavtal avses sålunda ett sådant arbetsavtal. Ett läroavtal kan ingås om arbetsgivaren och en utbildningsanordnare har kommit överens om att ordna läroavtalsutbildning i enlighet med förordningen om yrkesutbildning (811/1998). På läroavtalet tillämpas arbetsavtalslagen, med vissa undantag som nämns i bestämmelsen.

Undervisningsministeriet kan bevilja tillstånd att ordna läroavtalsutbildning. Utbildningsanordnaren svarar för ledningen och övervakningen av läroavtalsutbildningen. I praktiken är det i allmänhet läroavtalscentralen, en läroavtalsbyrå eller en läroanstalt inom området som sköter utbildningsanord-

narens uppgifter. Bestämmelser om förutsättningarna för ett läroavtals upphörande och hävning ingår i 18 § i lagen om yrkesutbildning. Som en hävningsgrund nämns i bestämmelsen att till studeranden inte betalas någon lön.

Läroavtalsutbildning har i praktiken ordnats också så att arbetsgivaren inte betalar lön till en rehabiliteringsklient i läroavtalsutbildning. I stället har den försäkringsanstalt som ersätter rehabiliteringen betalat full ersättning för inkomstbortfall till klienten. Tidigare ingrep inte alla läroavtalsbyråers utbildningsinspektörer i detta förfarande, eftersom läroavtalet inte ansågs vara ett anställningsförhållande. Sedermera, framförallt i och med den nya utbildningslagstiftningen, har situationen förändrats och utbildningsinspektörerna godkänner i regel inte längre läroavtal enligt vilka arbetsgivaren inte är skyldig att betala lön.

Som en följd härav har arbetsgivare i flera fall inte varit villiga att ordna läroavtalsutbildning för vuxenstuderande som skall rehabiliteras enligt lagen om olycksfallsförsäkring, på grund av de lönekostnader som utbildningen orsakar. Det har därför varit nödvändigt att ordna utbildningen genom upphandlingsförfarande, vilket kostar betydligt mera än läroavtalsutbildning. Eftersom läroavtalsutbildningen är en praktisk och förmånlig utbildningsform som ofta ger bättre sysselsättningsmöjligheter är den vanligen ett klart ändamålsenligare alternativ än upphandlingsförfarandet, särskilt när det gäller yrkesinriktad rehabilitering.

När det gäller på arbetspensionslagarna baserad rehabilitering som ordnas av arbetspensionsanstalterna har motsvarande problem lösts så att en mot läroavtalslönen svarande andel av förmånerna med stöd av 19 c § i lagen om pension för arbetstagare kan betalas till arbetsgivaren. Denne betalar i sin tur andelen som läroavtalslön till rehabiliteringsklienten. Folkpensionsanstalten iakttar samma förfarande i enlighet med 21 § i lagen om rehabiliteringspenning (611/1991). Den gällande lagen tillåter inte motsvarande förfarande när det gäller lagstadgad olycksfallsförsäkring. Jämlikhetssynpunkter talar emellertid för att motsvarande förfarande införs också när det gäller det lagstadgade olycks-

fallsförsäkringssystemet. Genom förfarandet undandörs hindren för att ordna yrkesinriktad rehabilitering som läroavtalsutbildning.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Menersättning

Enligt förslaget höjs menersättningens belopp i invaliditetsklasserna 1—10. Förhöjningen avvägs så att den är relativt sett störst i de lägsta invaliditetsklasserna. Som högst blir förhöjningen 15 % jämfört med den nuvarande nivån. Inga förhöjningar föreslås för invaliditetsklasserna 11—20.

Men- och klädtillägg

I lagen om olycksfallsförsäkring föreslås mera detaljerade bestämmelser om grunderna för beviljande av men- och klädtillägg. I lagen föreskrivs särskilt om de allmänna förutsättningarna för mentillägg samt om de omständigheter som påverkar mentilläggets storlek. Den huvudsakliga grunden för mentillägget föreslås fortfarande vara den skadades hjälpbehov i sina dagliga funktioner. Dessutom kan mentillägg beviljas om skötseln av en olycksrelaterad skada eller sjukdom i något annat avseende orsakar den skadade exceptionellt men.

Till sitt sakinnehåll motsvarar bestämmelsen huvudsakligen gällande ersättningspraxis. De grunder som påverkar mentilläggets belopp utformas så att de kan tillämpas på de allmänna förutsättningarna för båda mentilläggen. För att underlätta bedömningen av ersättningens storlek föreslås att mentillägget indelas i tre mentilläggsklasser i stället för fyra såsom enligt nuvarande praxis. Som benämningar föreslås högsta, mellersta och lägsta klassen.

Mentillägg enligt den högsta klassen skall enligt förslaget betalas till en arbetstagare som på grund av en olycksfallsrelaterad skada eller sjukdom dagligen behöver fortgående och tidskrävande vård, hjälp, övervakning eller handledning. Rätt till mentillägg enligt den högsta klassen har enligt förslaget sålunda skadade som i sina dagliga funktioner i praktiken är helt beroende av en annan per-

sons hjälp. Till denna klass hänförs också skadade som dagligen är föremål för eller nästan kontinuerliga, synnerligen smärtsamma eller besvärliga behandlingar eller vårdåtgärder. Mentillägg enligt den mellersta klassen skall enligt förslaget betalas till skadade som dagligen behöver regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning. Berättigade till mentillägg enligt den mellersta klassen är enligt förslaget sålunda skadade som i sina dagliga funktioner är i någon mån beroende av en annan persons hjälp. Till denna klass hänförs också skadade som inte är föremål för kontinuerliga men ändå dagliga och synnerligen smärtsamma behandlingar eller vårdåtgärder. Mentillägg enligt den lägsta klassen skall enligt förslaget betalas till skadade som i vissa dagliga funktioner behöver regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning.

Det högsta mentillägget föreslås motsvara mentilläggets maximibelopp enligt den gällande lagen. Det mellersta mentillägget motsvarar enligt förslaget medeltalet av beloppen i andra och tredje mentilläggsklassen enligt gällande ersättningspraxis. Det lägsta mentillägget motsvarar enligt förslaget mentillägget i den nuvarande lägsta, dvs. fjärde mentilläggsklassen. Mentillägget föreslås fortfarande vara bundet till det index som avses i lagen om pension för arbetstagare. Det högsta mentillägget är enligt årets nivå 22,35 euro, det mellersta 15,09 euro och det lästa 6,71 euro per dag. Mentillägg betalas fortfarande inte för tid under vilken den skadade erhåller vård på sjukhus eller annan anstalt.

Mera detaljerade bestämmelser föreslås också om grunderna för klädtillägg. Samtidigt uppdateras klassificeringsgrunderna så att de motsvarar utvecklingen inom hjälpmedelsområdet. Den vedertagna termen "klädtillägg" föreslås bli intagen i lagen. I syfte att förenhetliga ersättningspraxis och förenkla bedömningen föreslås att klädtillägget indelas i två klasser. Ersättning betalas enligt förslaget sålunda som klädtillägg respektive förhöjt klädtillägg. Klassificeringen föreslås vara baserad på onormalt klädsitage till följd av långvarig användning av protes, annat hjälpmedel eller bandage eller förband. Det förhöjda klädtilläggets belopp föreslås i

överensstämmelse med nuvarande ersättningspraxis vara 1,79 euro per dag medan det oförhöjda klädtilläggets belopp föreslås vara det lägsta beloppet enligt nuvarande ersättningspraxis, dvs. 0,45 euro per dag. För kostnaderna för en ledarhund betalas enligt förslaget i ersättning 4,47 euro per dag, vilket motsvarar nuvarande praxis. Dessa indexbundna belopp är angivna enligt 2002 års nivå.

Studeraendes, praktikanter och unga personers ersättning för inkomstbortfall

De i lagen om olycksfallsförsäkring ingående bestämmelserna om studeraendes, praktikanter och unga personers årsarbetsförtjänst föreslås bli reviderade. Revideringen motsvarar huvudsakligen gällande ersättningspraxis. Skilda bestämmelser föreslås om studeraendes respektive unga personers årsarbetsförtjänst, eftersom de bestämmelser som gäller studerande i överensstämmelse med nuvarande praxis skall tillämpas oberoende av vederbörandes ålder.

Den för studerande gällande bestämmelsen om årsarbetsförtjänst skall enligt förslaget tillämpas endast på personer som bedriver heltidsstudier för ett framtida yrke. Som en sådan studeraendes årsarbetsförtjänst betraktas den inkomst som han eller hon vid tidpunkten för olycksfallet efter avslutade studier sannolikt skulle ha fått i arbete som motsvarar utbildningen. Utgångspunkten för förslaget är i enlighet med gällande praxis att inkomsten för en person som slutfört studierna lämpar sig bättre som grund för bedömning av den förlust som ett olycksfall innebär för den som studerar för ett nytt yrke än den tillfälliga och ofta låga inkomstnivå som den studerande hade vid olyckstidpunkten. Som inkomst för en person som slutfört sina studier skall enligt förslaget anses den lön som på årnivån vid olyckstidpunkten betalas till en person med tre års arbetserfarenhet inom branschen.

Enligt förslaget skall i lagen också skrivas in en mot vedertagen praxis svarande bestämmelse enligt vilken inkomsten för en person som slutfört sina studier i vissa fall skall användas som årsarbetsförtjänst också

efter avslutade studier. Så skall man förfara när olycksfallet inträffar inom ett år efter avslutade studier, om den studerande efter att ha etablerat sig i arbetslivet inte ännu har uppnått inkomstnivån i det yrke som studierna syftat till.

Som årsarbetsförtjänst för elever i grundskolan och gymnasiet används den i lagen om olycksfallsförsäkring angivna minimiårsarbetsförtjänstens dubbla belopp, som enligt indexnivån för innevarande år är 17 600 euro. Beloppet motsvarar uppskattningsvis den genomsnittliga årsarbetsförtjänst som för närvarande läggs till grund för den ersättning för inkomstbortfall som av olycksfallsförsäkringen betalas till unga personer som skadas i olika yrken.

Begreppen praktikant och annan ung person tas inte in i de föreslagna bestämmelserna, på grund av deras tolkbarhet. Utgångspunkten för förslaget är att en sedan flera år i arbetslivet verksam persons årsarbetsförtjänst i regel skall baseras på hans eller hennes egna inkomster, oberoende av åldern. Undantag görs emellertid i det fall att det när olycksfallet inträffar har förflutit högst fem år efter att den skadade fullgjort sin läroplikt, i det fall att den skadade på grund av arbetslöshet, tillfälliga anställningsförhållanden eller någon annan jämförbar orsak inte ännu har stadiga inkomster. Som en sådan arbetstagares årsarbetsförtjänst betraktas den inkomst som han eller hon vid olyckstidpunkten sannolikt skulle ha förtjänat med tre års arbetserfarenhet.

Genom de nya bestämmelserna förtydligas förfarandet för fastställande av hur mycket arbetsförmågan minskat dessutom så att ersättningen bättre skall motsvara den förlust som olycksfallet förorsakar och å andra sidan underlätta fastställandet av ersättningen. De nya bestämmelserna kan enligt förslaget tillämpas dels i sådana fall då en heltidsstuderande skadas i ett olycksfall i arbetet, dels också då ersättning betalas för ett studierelaterat olycksfall. I den lag om ersättning för studierelaterade olycksfall som föreslås i denna proposition är det därför inte nödvändigt att ta in särskilda bestämmelser om fastställande av årsarbetsförtjänst och nedsättning av arbetsförmågan i sådana fall som avses i den nämnda lagen.

Nedsättningen av en heltidsstuderandes arbetsförmåga kan inte bedömas på helt samma grunder som när det gäller en arbetstagare som är etablerad i arbetslivet. Ett olycksfall innebär inte nödvändigtvis något direkt inkomstbortfall för en studerande. Olycksfallet kan emellertid skjuta upp den studerandes etablering i arbetslivet efter avslutade studier eller försämra den studerandes framtida inkomstmöjligheter i ett yrke som motsvarar utbildningen eller t.o.m. helt omintetgöra dem. I de flesta fall hindrar eller begränsar en olycksfallsskada endast tillfälligt studierna, utan att ha någon betydelse för slutförandet av studierna. De negativa effekterna på studierna kan å andra sidan vara så små att det i praktiken inte är möjligt att exakt fastställa förlusten. En studerande kan också minska de verkningar som en olycksfallsskada eventuellt har på hans eller hennes förvärvsförmåga genom att rikta in sina studier på arbetsuppgifter för vilka skadan inte utgör något hinder. Ett olycksfall kan å andra sidan leda till inkomstbortfall också på så sätt att skadan hindrar tillfälligt arbete vid sidan om studierna, även om den inte hindrar eller försvårar fortsatta studier.

På basis av de tillfälliga begränsningar som en olycksfallsskada innebär är det ofta svårt att på förhand bedöma om skadan i framtiden kommer att ha någon betydelse för den studerandes möjligheter att avlägga examen eller medföra begränsningar att arbeta inom ett yrke som motsvarar utbildningen. Med tanke på den studerandes utkomst är det å andra sidan inte motiverat att skjuta fram ersättningen till examensskedet.

Till följd av de varierande utbildningsformerna och förhållandena är det svårt att på författningsnivån definiera några särskilt individuella grunder för att fastställa nedsättningen av en studerandes arbetsförmåga. Därför föreslås att nedsättningen av en studerandes arbetsförmåga, då denna är tillfällig, skall fastställas på relativt schematiska grunder. Utgångspunkten för bedömningen föreslås vara de begränsningar som skadan eller sjukdomen vid en given tidpunkt innebär för studierna.

En studerande vars studier till följd av ett olycksfall avsevärt begränsas eller temporärt hindras måste oftast studera under ferierna

för att klara studietidtabellen. I värsta fall leder begränsningarna eller avbrotten till att examen skjuts upp. Därför föreslås att till den som bedriver heltidsstudier för ett yrke skall betalas full dagpenning och olycksfallspension under den tid som en olycksfallsskada huvudsakligen utgör ett hinder för studierna. För den tid under vilken en skada avsevärt begränsar studiemöjligheterna betalas hälften av den fulla dagpenningen eller olycksfallspensionens belopp. Om skadan inte på detta sätt hindrar fortsatta studier men likväl leder till inkomstbortfall under studietiden, skall nedsättningen av arbetsförmågan bedömas utgående från den därav orsakade inkomstminskningen. Om skadan varaktigt bedöms utgöra ett hinder för att den studerande skall kunna slutföra sina studier eller arbeta i ett yrke som motsvarar utbildningen, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan utgående från de normala grunderna för fastställande av olycksfallspension, med beaktande bl.a. av den skadades återstående arbetsförmåga samt rehabiliteringsmöjligheterna.

Hur arbete som företagare beaktas i årsarbetsförtjänsten

Det lagstadgade olycksfallsförsäkringssystemet är en del av det inkomstbaserade socialskyddet. Inkomster av företagarkerksamhet beaktas för närvarande i ersättningen för inkomstbortfall som betalas ut på basis av olycksfall i anställningsförhållande, också då till olycksfallsförsäkringssystemet inte för företagsverksamheten har betalats in motsvarande försäkringspremie. För att skyddet skall motsvara premierna för finansieringen av detta föreslås en ändring i lagen om olycksfallsförsäkring. När årsarbetsförtjänsten fastställs på basis av ett olycksfall som har inträffat i ett anställningsförhållande, beaktas endast inkomsten av sådant arbete som lantbruksföretagare och annan företagare som vid tidpunkten för olycksfallet omfattas av en obligatorisk eller frivillig skadeförsäkring enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare eller av en sådan frivillig olycksfallsförsäkring för arbete som företagare som ger skydd enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Sådant inkomst skall enligt

förslaget beaktas till beloppet av årsarbetsförtjänsten, enligt den försäkring för arbete som lantbruksföretagare och annan företagare som är i kraft vid den tidpunkt då olyckan inträffar.

Vissa skador som ersätts som olycksfall i arbetet

Den förteckning som ingår i förordningen angående vissa skador, som böra ersättas såsom olycksfall i arbete föreslås bli överförd till lagen om olycksfallsförsäkring, med undantag för bestämmelsen om skenskidsinflammation, som numera ersätts som en yrkessjukdom. I syfte att förtydliga praxis föreslås dessutom en bestämmelse om att en fritidsolycksfallsförsäkring inte frivilligt kan utsträckas till att gälla sådan ömhet i muskler eller senor som uppkommer i samband med aktiviteter under arbetstagarens fritid. Denna från olycksfallsbegreppet avvikande utvidgning av skyddet är avsedd att gälla endast arbetsrelaterad muskel- eller senömhet.

Ersättning för skador som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete

Bestämmelserna om grunderna för ersättning av studierelaterade olycksfall föreslås i enlighet med grundlagens krav bli överförda till lagnivå. Eftersom studier är förenade med särdrag som avviker från arbetsförhållanden är det ändamålsenligt att stifta en separat lag om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete. Samtidigt förtydligas bestämmelserna om ersättningssystemet för arbetsrelaterade olycksfall.

Studier bedrivs numera i allt större utsträckning under förhållanden som kan jämföras med arbete och som sålunda är förenade med en större olycksrisk än vanlig teoriundervisning. Det är därför ändamålsenligt att olycksfall som har samband med sådan undervisning fortsättningsvis ersätts genom en olycksfallsförsäkring som tas av utbildnings- eller undervisningsanordnaren. I ersättningspraxis har olycksfall i samband med undervisningsrelaterade arbetsprestationer i flera fall redan nu ersatts t.ex. genom kom-

munens obligatoriska olycksfallsförsäkring för sina anställda. När det gäller att fastställa studerandes ersättningar kan emellertid fortfarande huvudsakligen tillämpas lagen om olycksfallsförsäkring, med beaktande av att bestämmelserna om ersättning för studerandes inkomstbortfall samtidigt föreslås bli förtydligade.

Tillämpningsområdet för bestämmelserna om ersättning för studierelaterade olycksfall föreslås bli utsträckt till att gälla också gymnasieundervisning, eftersom i denna numera ingår också praktiskt inriktad undervisning. Den förberedande undervisningen före den grundläggande utbildningen, förskoleundervisningen och grundskolans sex första årskurser (motsvarande klasser i grundskolans före detta lågstadium) kommer däremot fortfarande att falla utanför tillämpningsområdet, eftersom i denna utbildning i allmänhet inte ingår sådan praktisk undervisning som kan jämföras med arbete. Alla elever som omfattas av den grundläggande utbildningen får emellertid avgiftsfri vård om olycksfallet har inträffat i en skola eller på någon annan plats där undervisning ordnas, under en skolresa eller på ett inkvarteringsställe som avses i 34 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). Gymnasieelever har inte motsvarande skydd.

Enligt den föreslagna lagen ersätts sådana olycksfall som drabbat studerande, som inte på någon annan grund ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring och som har orsakat en skada eller en sjukdom under sådana förhållanden som närmare anges i lagen. Enligt förslaget bestäms tillämpningsområdet genom en hänvisning till lagstiftningen om utbildning samtidigt som förteckningen över skolor, inrättningar och lärokurser slopas. Tillämpningsområdet föreslås bli flexibelt definierat på så sätt att det täcker också vissa jämförbara utbildningsformer som faller utanför den allmänna utbildningslagstiftningen.

En förutsättning för att ersättning skall betalas för olycksfall är för det första att olycksfallet har inträffat under omständigheter som är utmärkande för studier, medan den studerande deltagit i praktisk undervisning, fristående examen, inläring i arbetet, arbetspraktik eller i arbetslivsorientering inom

den grundläggande utbildningen.

Ersättningsbarheten omfattar praktiska undervisningssituationer och ersättningsbara är enligt förslaget olycksfall som har samband med en undervisningssituation. Händelser som inte har samband med en undervisningssituation och av sådana händelser föranledda olycksfall är enligt förslaget inte ersättningsbara. Ersättningsbara är sålunda t.ex. inte skador som orsakas av att eleverna bråkar sinsemellan. Jämförbara med arbete är enligt förslaget sådan praktisk undervisning, inläring i arbetet och arbetspraktik som på grund av arbetets karaktär är förenad med en avsevärd risk för olycksfall.

För det andra krävs överensstämmelse mellan å ena sidan den med arbete jämförbara praktiska undervisningen, avläggandet av fristående examen, inläringen i arbetet, arbetspraktiken eller arbetslivsorienteringen och å andra sidan läroplanen eller examensgrunderna. Däremot är en förutsättning inte att studierna leder till ett yrke eller en examen. Detta innebär en utvidgning av tillämpningsområdet, eftersom förordningen om studierelaterade olycksfall för närvarande i ersättningspraxis har tillämpats på studier som leder till yrke eller examen. Med undantag för årskurserna 7—9 i den grundläggande utbildningen och därtill ansluten tilläggsutbildning samt gymnasieutbildning, kommer emellertid allmänbildande studier eller fritidsstudier inte heller i fortsättningen att berättiga till ersättning.

En förutsättning för ersättning är dessutom att den studerande när olycksfallet inträffar deltar i praktisk undervisning som är jämförbar med arbete, inläring i arbetet, avläggande av en fristående examen, arbetspraktik eller arbetslivsorientering i en läroanstalt eller på något annat ställe som har anvisats av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman. Ett olycksfall ersätts också då det har inträffat i samband med att den försäkrade direkt från läroanstalten eller bostaden färdas till ett av utbildnings- eller undervisningsanordnaren anvisat ställe för arbetspraktik eller inläring i arbetet, ett ställe för arbetslivsorientering eller för avläggande av en fristående examen utanför läroanstalten eller tillbaka. Det nuvarande skyddet utvidgas genom att sådana för-

flyttningar blir ersättningsbara. Normala dagliga skolresor från bostaden till läroinrättningen och tillbaka kommer emellertid fortfarande inte att vara ersättningsbara.

Ersättning för yrkessjukdom som framträder under tiden för arbetslöshetspension

När årsarbetsförtjänsten fastställs beaktas inte socialförsäkringsförmåner. Därför blir ersättningen för inkomstbortfall i samband med yrkessjukdomar i sådana fall då övergången till invalid- och ålderdomspension har föregåtts av en lång tid av arbetslöshetspension utan arbetsinkomster, mindre än i det fall att sjukdomen har framträtt under tiden i arbetet. Det föreslås sålunda att yrkessjukdomslagen ändras så att också sådan tid då arbetstagaren har fått arbetslöshetspension jämställs med tid under vilken invalid- och ålderdomspension har betalats. Arbetstagarens årsarbetsförtjänst fastställs sålunda i dessa fall enligt den arbetsinkomst som arbetstagaren hade innan han eller hon fick arbetslöshetspension.

Ersättning för belastningsskador i övre extremiteterna som en yrkessjukdom

Bestämmelsen om senskideinflammation och epikondylit i överarmen som grund för ersättning för yrkessjukdom finns för närvarande i en förordning. Enligt grundlagen skall grunderna för individens rättigheter regleras i lag. Av denna anledning föreslås att bestämmelsen överförs till yrkessjukdomslagen.

Medicinska fakta om senskideinflammation och epikondylit i överarmen förutsätter inte ändring av de nuvarande ersättningsgrunderna. Det är skäl att ändra lagens ersättningsgrunder endast så att de till sin ordalydelse överensstämmer med vedertagen tillämpningspraxis.

I 4 § i yrkessjukdomsförordningen förutsätts att arbetet innebär antingen upprepade och ensidiga eller för arbetstagaren ovana rörelser. I praktiken innebär ett arbete med upprepade rörelser i allmänhet också ensidiga rörelsebanor. När det gäller att avgöra om arbetet är ersättningsbart är det inte nödvändigt att göra skillnad mellan dessa två utmär-

kande drag. Av denna anledning föreslås att de i lagen uppräknade belastningsfaktorerna skall jämföras med varandra.

Den senaste tidens forskningsresultat visar att det är skäl att ompröva den traditionella inställningen till orsakssambandet mellan arbetets belastningsfaktorer och karpaltunnelsyndrom. Det är emellertid problematiskt att tillämpa epidemiologiska forskningsresultat på individuell diagnostik. Ett särskilt problem när det gäller karpaltunnelsyndrom är att sjukdomen är relativt allmän och att den har samband med större sjukdomskomplex i de övre extremiteterna. Eftersom starkare belegg för orsakssambandet dessutom har framkommit relativt nyligen är det skäl att fortfarande förhålla sig med en viss försiktighet till bevisningen, åtminstone när det gäller förutsättningarna för en generalisering av resultaten.

Om ersättningsbarheten uttrycks med en ytterst allmän formulering kunde detta leda till ett stort antal ersättningsansökningar, som emellertid efter en individuell prövning måste förkastas. En extensiv tolkning kunde i sin tur leda till en avsevärd ökning av antalet ersättningsbara fall och sålunda även till en ökning av ersättningsutgifterna. Resultatet skulle inte stämma överens med nuvarande ersättningspraxis när det gäller t.ex. senskideinflammation och epikondylit i överarmen. Detta vore inte medicinskt motiverat. Eftersom även de belastningsfaktorer som orsakar karpaltunnelsyndrom avviker från de ovan nämnda sjukdomarnas belastningsfaktorer, föreslås att i yrkessjukdomslagen tas in en särskild bestämmelse som i detalj reglerar ersättningsgrunderna för karpaltunnelsyndrom. Enligt förslaget skall karpaltunnelsyndrom ersättas som en yrkessjukdom orsakad av en fysikalisk faktor om arbetstagarens arbete under en lång tid innan symtomen framträder har inneburit handledsrörelser som avviker från handledens normalrörelser och belastar handleden.

Olycksfallsförsäkringsskydd under tiden för rehabilitering

Enligt förslaget skall till lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring fogas en bestämmelse enligt vilken olycks-

fallsförsäkringsbolaget skall ta en olycksfallsförsäkring för den skadade för rehabiliteringstiden om denne, som rehabilitering som avser arbetsliv och förvärvsförmågan får ersättning för arbets- eller utbildningsförsök, arbetsträning eller arbetspraktik. En försäkring skall ordnas då rehabiliteringsklienten inte på någon annan grund har rätt till ersättning enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Syftet med bestämmelsen är att skriva in nuvarande ersättningspraxis i lagen.

Ersättning till arbetsgivaren under tiden för läroavtalsutbildning

Enligt förslaget skall till lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring fogas en bestämmelse som gör det möjligt att i överensstämmelse med arbetspensions- och folkpensionslagstiftningen i samband med läroavtalsutbildning till arbetsgivaren betala den andel av ersättning för inkomstbortfall som beviljas rehabiliteringsklienten av de olycksfallsförsäkring som betalats till rehabiliteringsklienten för läroavtalstiden.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Avsikten med de föreslagna ändringarna i lagen om olycksfallsförsäkring, yrkessjukdomslagen och lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring är i stor utsträckning att fastställa vedertagen ersättningspraxis. Förslaget innebär att kostnaderna för ersättningssystemet ökas närmast genom den föreslagna förhöjningen av menersättningen och av utvidgningen av yrkessjukdomsskyddet till karpaltunnelsyndrom.

De nya bestämmelserna om menersättning kommer att öka ersättningsutgifterna med uppskattningsvis 0,5 miljoner euro. Bestämmelsernas förhöjande inverkan på försäkringspremien blir ca 0,2 %. Det finns inga exakta siffror på karpaltunnelsyndromets prevalens. Vid kostnadsbedömningen är det skäl att beakta ersättningsgrunderna för syndromet samt den betydelse som andra än arbetsrelaterade faktorer har för uppkomsten. För jämförelsens skull kan det konstateras att

ersättningsutgifterna för senskideinflammation och epikondylit i överarmen, som ersätts som yrkessjukdomar som har samband med belastning av övre extremiteten, år 2001 uppgick till ca 2 miljoner euro. De centrala arbetsmarknadsorganisationerna är överens om reformens behövlighet.

Förändringar i företagare- och lantbruksföretagarinkomsterna minskar i någon mån kostnadsverkningarna. Dessa inkomster kommer i fortsättningen att räknas in i årsarbetsförtjänsten för anställningsförhållanden endast i det fall att företagareverksamheten omfattas av en obligatorisk eller frivillig försäkring för olycksfall i arbetet.

Det studierelaterade olycksfallsskyddets kostnader hänför sig via försäkringsskyldigheten till utbildnings- och undervisningsanordnarna och till läroanstalternas huvudmän, dvs. närmast till kommuner och samkommuner. Den omständigheten att gymnasieutbildningen samt sådana resor i samband med praktisk undervisning och arbetspraktik som ingår i utbildningen hänförs till skyddet leder till en kostnadsökning. Vissa tilläggskostnader orsakas också av att den ersättningsbara praktiska undervisningen ges en något mera omfattande definition.

Kostnadsverkningarna av att skyddet utsträcks till gymnasieutbildningen bedöms inte bli betydande, då bedömningen baseras på skyddskostnaderna för grundskolans högstadium med motsvarande olycksfallsrisk. En kostnadsminskande faktor för grundskolans del är visserligen den av lagen om grundläggande utbildning följande rätten till avgiftsfri vård för elever som skadats vid olycksfall i skolan. Kostnaderna blir emellertid sannolikt rätt låga också när det gäller gymnasieutbildningen, eftersom denna inte innehåller praktisk undervisning i någon större utsträckning. Allvarliga olycksfall inträffar å andra sidan i allmänhet under de dagliga skolresorna, under rasterna samt under gymnastik- och idrottslektionerna, vilka fortfarande inte omfattas av skyddet.

En del av de kostnader som orsakas av propositionen kommer via de statsanställdas olycksfalls- och yrkessjukdomsskydd att hänföras till staten. Dessa kostnadsverkningar bedöms emellertid vara små.

3.2. Verknningar i fråga om jämställdheten

De föreslagna bestämmelserna är i princip könsneutrala. Merparten av bestämmelserna innehåller inga faktorer som är relevanta för jämställdheten mellan kvinnor och män. Vissa forskningsresultat visar att karpaltunnelsyndrom, som blir en ny ersättningsbar yrkessjukdom, är klart allmännare bland kvinnor än bland män. Orsaken till detta är sannolikt vissa könsrelaterade fysiologiska faktorer. De föreslagna ersättningsgrunderna uppställer inga könsrelaterade begränsningar. Den tid som berättigar till moderskaps- och föräldrapenning förlänger inte den i bestämmelserna om årsarbetsförtjänst föreslagna fem års tid efter avslutad grundläggande utbildning, under vilken arbetslöshet, arbetsbrist eller någon annan jämförbar omständighet enligt förslaget inte minskar årsarbetsförtjänsten. Tiden för moderskaps- och föräldrapenning infaller ofta inom de fem år som följer efter grundskolan. Enligt vedertagen tolkningspraxis när det gäller bestämmelserna om årsarbetsförtjänst har den omständigheten att arbetsinkomsterna sjunker under tiden för moderskaps- och föräldrapenningen emellertid inte någon minskande effekt på årsarbetsförtjänsten, eftersom dessa perioder anses vara exceptionella. Detsamma gäller bl.a. värnpliktstid.

4. Ärendets beredning

Propositionen har samband med regeringsprogrammet och, i fråga om utkomstskyddet för studerande, med den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen. Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. I beredningen har dessutom deltagit Olycksfallsförsäkringsanstaltens förbund, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund rf, Servicearbetsgivarna rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, AKAVA rf samt Jord- och Skogsbruksproducenternas Centralförbund MTK rf. I samband med beredningen har hörts undervisningsministeriet och Finlands Kommunförbund rf. Propositionen är baserad på de förslag som lagts fram av arbetsgruppen för utveckling av lagstiftningen om olycksfall och yrkessjukdomar (STM Työryhmämuis-tioita 2000:17). Utlåtande om arbetsgrup-pens arbete har givits av undervisningsmini-steriet, Finlands Kommunförbund rf, Yrkes-utbildningens arbetarskydds nätverk och av Folkpensionsanstalten. Den ovan nämnda ar-betsgruppen föreslog också att gränsdrag-ningen mellan sjukvård och medicinsk reha-bilitering skall förtydligas samt att ersätt-ningen till vissa delar skall utsträckas till häl-so- och sjukvård i privat regi. Eftersom ären-det till denna del har samband med projekt som går ut på att förnya totalkostnadsansva-ret för vården av olycksfallspatienter, kom-mer ärendet att behandlas i samband med den separata beredningen av dessa projekt.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om olycksfallsförsäkring

3 §. Paragrafens 2 mom. föreslås bli upphävt, eftersom genom en särskild lag föreskrivs om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som kan jämföras med arbete.

4 §. Enligt förslaget överförs till 4 § 2 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring de bestämmelser som ingår i 1 § i förordningen angående vissa skador, som böra ersättas såsom olycksfall i arbete. I bestämmelserna görs vissa justeringar och punkt 5 om knastrande senslidsinflammation lämnas bort. Avsikten är att bestämmelserna fortfarande skall tolkas enligt nuvarande praxis. Förordningen föreslås bli upphävd genom lagens ikraftträdelsebestämmelse.

16 a §. I paragrafens 5 mom. föreskrivs om fastställande av s.k. korttidsdagpenning för lantbruksföretagar- och annan företagarverksamhet, när ett olycksfall har inträffat i ett anställningsförhållande. Dagpenningen utgör för verksamhet som lantbruksföretagare 1/360 av årsarbetsförtjänsten vid olyckstidpunkten, enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981). Det kan vara frågan om en obligatorisk eller frivillig försäkring för verksamhet som lantbruksföretagare. För annan företagsverksamhet utgör dagpenningen på motsvarande sätt 1/360 av den årsarbetsförtjänst som hänför sig till en försäkring enligt 57 § 1 mom. i denna lag.

17 §. Till paragrafen fogas istället för det 4 mom. som upphävts genom en lag angående ändring av lagen om olycksfallsförsäkring (286/1950) ett nytt mom. som gäller betalning av dagpenning till en person som är heltidsstuderande när olyckan inträffar. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas närmast på sådan utbildning som avses i den föreslagna lagen om ersättning för skada eller

sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämförbara med arbete. Det kan sålunda vara fråga om utbildning för ett nytt yrke eller om yrkesinriktad kompletterande utbildning, förutsatt att studierna bedrivs på heltid. Bestämmelsen kan tillämpas också på bedömning av nedsättning av arbetsförmågan för heltidsstuderande grundskoleelever och gymnasieelever. Bestämmelsen är inte avsedd att gälla allmänbildande studier eller fritidsstudier. Det anses vara fråga om heltidsstudier om den tid som undervisningen och studierna på egen hand, med beaktande också av när undervisningen sker, förutsätter att den studerande använder merparten av sin dagliga tid för studierna. Detta innebär att studierna också gör det omöjligt för den studerande att förtjäna sin huvudsakliga utkomst genom regelbundet arbete.

Till den som är heltidsstuderande vid olyckstidpunkten betalas dagpenning enligt full nedsättning av arbetsförmågan då olycksfallsskadan huvudsakligen hindrar studierna, och hälften av den dagpenning som betalas för full nedsättning av arbetsförmågan när olycksfallsskadan avsevärt begränsar studierna. Vid bedömningen skall beaktas de individuella förhållanden som sammanhänger med studierna. Det kan bl.a. vara frågan om hur långt studierna bygger på praktisk undervisning, i vilken mån den studerande är skyldig att närvara vid undervisningen, vilka möjligheter det finns att dela upp studierna och ändra studieordningen samt om den studerande har skaderelaterade hinder för skolresor och för att förflytta sig så som studierna förutsätter. Kortvarig bortavaro från skolan kan i allmänhet inte anses hindra eller begränsa studierna på det sätt som avses i bestämmelsen.

Om dagpenning betalas som ersättning för begränsningar i samband med studierna och om ett olycksfall också hindrar den studerande att fortsätta arbeta vid sidan av studierna,

skall för sådant inkomstbortfall inte betalas särskild ersättning. Motiveringen är den att den på inkomsterna för motsvarande yrke baserade dagpenningersättningen i allmänhet är så hög att den täcker också förlusten av tillfälliga inkomster.

Om ett olycksfall däremot inte orsakar betydande begränsningar för fortsatta studier, men helt eller delvis hindrar den studerande att fortsätta med det arbete vid sidan av studierna som han eller hon hade när olycksfallet inträffade, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan utgående från den därav orsakade minskningen av arbetsinkomsterna. Härvid skall enligt förslaget också tillämpas andra meningens i paragrafens 3 mom. Dessa bestämmelser förutsätter en minst 10 % nedsättning av arbetsförmågan samt ett minimiinkombortfall. Vad som i 16 a § föreskrivs om betalning av s.k. korttidsdagpenning skall inte tillämpas i sådana fall.

18 §. Paragrafens nya 5 mom. gäller bedömning av den betydelse som nedsättningen av en vid olyckstidpunkten heltidsstuderande persons arbetsförmåga har när det gäller att fastställa olycksfallspensionens belopp. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas när en olycksfallsskada tillfälligt hindrar eller avsevärt begränsar studierna eller begränsar den studerandes möjligheter att arbeta vid sidan av studierna. Vad som ovan i motiveringen till 17 § 4 mom. konstateras om fastställande av nedsättningen av en studerandes arbetsförmåga gäller i huvudsak också olycksfallspension. Om den bedömningen kan göras att en skada varaktigt hindrar den studerande att fortsätta med sina studier eller att den varaktigt och avsevärt kommer att begränsa eller helt hindra den studerandes möjligheter att arbeta i ett yrke som motsvarar utbildningen, skall den studerandes återstående arbetsförmåga däremot bedömas med tillämpning av paragrafens 2 mom. Härvid skall nedsättningen av arbetsförmågan bedömas med beaktande bl.a. av möjligheterna att genom rehabiliteringsåtgärder flytta över till ett med tanke på skadan lämpligt arbete. Också då den studerande inte bedriver heltidsstudier eller annars sådana studier som avses i bestämmelsen, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan utgående från de begränsningar som skadan medför och utgående från

den skadades utbildning och yrkesbakgrund samt arbets- och inkomsthistoria.

18 a §. I paragrafens 3 mom. föreskrivs om menersättningens storlek. Beloppet fastställs på basis av skadans invaliditetsklass i procent av den minimiårsarbetsförtjänst som avses i 28 § i lagen om olycksfallsförsäkring. På 2002 års indexnivå var minimibeloppet 8 800 euro. Momentet föreslås bli så ändrat att procentsatsen i invaliditetsklass 1 höjs med 15 %, i invaliditetsklass 2 med 13,5 %, i invaliditetsklass 3 med 12,0 %, i invaliditetsklass 4 med 10,5 %, i invaliditetsklass 5 med 8 %, i invaliditetsklass 6 med 7,5 %, i invaliditetsklass 7 med 6 %, i invaliditetsklass 8 med 4,5 %, i invaliditetsklass 9 med 3 % och i invaliditetsklass 10 med 1,5 %. Förhöjningen är sålunda proportionellt störst i de lägsta invaliditetsklasserna.

20 §. I denna paragraf föreskrivs om grunderna för beviljande av mentillägg och om tilläggets storlek. I den gällande paragrafens 2 mom. föreskrivs om ersättning för klädsitage. Bestämmelserna om klädillägg föreslås bli överförda till nya 20 a §. Den i gällande 3 mom. ingående bestämmelsen om ersättning för hemvårdskostnader föreslås bli överförd till nya 20 b §.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs om de allmänna förutsättningarna för beviljande av mentillägg. Dessa är att arbetstagaren till följd av skadan eller sjukdomen behöver hjälp av en annan person samt att den skadade annars orsakas exceptionellt men av vården av skadan eller sjukdomen.

På den sist nämnda grunden kan mentillägg betalas i sådana fall där de fortgående eller dagligen upprepade vårdåtgärder som skadan eller sjukdomen förutsätter är särskilt smärtsamma och besvärliga för den skadade eller annars kraftigt försämrar den skadades livskvalitet. Som exempel kan nämnas svåra brännskador som förutsätter användning av tryckförband och bandage. Vårdbegreppet måste i detta sammanhang tolkas så extensivt att det också innefattar sådana fall där den skadade har stora svårigheter att inta måltider.

Mentillägget indelas i tre klasser, dvs. den högsta, den mellersta och den lägsta klassen. I paragrafens 2—4 mom. finns närmare föreskrifter om klassificeringen. Behovet av en

annan persons hjälp definieras med begreppen vård, hjälp, övervakning och handledning. Mentilläggets belopp bestäms på basis av den tid som åtgärderna kräver. Bestämningen är så utformad att den kan tillämpas också på bedömning av behovet av mentillägg när det är fråga om ett sådant exceptionellt men som orsakas av vård av en olycksfallsskada eller av en olycksfallsrelaterad sjukdom.

Om hjälpbehovet inte framgår av ett läkarintyg skall det alltid påvisas med en separat utredning. Försäkringsanstalten skall utreda den skadades rätt till mentillägg senast i samband med att rätten till menersättning avgörs. Mentillägg betalas emellertid ofta också som en tillfällig ersättning omedelbart efter olycksfallet, när ingen bedömning av invaliditetsklassen ännu har gjorts eller innan det kan konstateras om den skadade får något varaktigt allmänt men.

Enligt paragrafens 2 mom. betalas det högsta mentillägget till en skadad som dagligen behöver fortgående och tidskrävande vård, hjälp, övervakning eller handledning. I allmänhet är sådana skadade berättigade till det högsta mentillägget som i sina dagliga funktioner är så gott som helt beroende av en annan persons hjälp. Till denna klass hänförs också skadade som åsamkas exceptionellt men till följd av särskilt smärtsamma eller besvärliga och fortgående eller nästan fortgående åtgärder för att vårda en olycksfallsskada eller en olycksrelaterad sjukdom.

Enligt paragrafens 3 mom. betalas det mellersta mentillägget till en skadad som till följd av sin skada eller sjukdom dagligen behöver regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning. Sådana skadade är berättigade till det mellersta mentillägget som i sina dagliga funktioner i någon mån är beroende av en annan persons hjälp. Till denna klass hänförs också personer som åsamkas exceptionellt men av dagliga men inte fortgående behandlingar eller vårdåtgärder som är särskilt smärtsamma.

Enligt paragrafens 4 mom. skall det lägsta mentillägget betalas till en skadad som i vissa dagliga funktioner behöver regelbunden eller nästan regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning.

Enligt paragrafens gällande 4 mom. skall i

det fall att olycksfallspensionen kapitaliseras samtidigt även de i denna paragrafs 1 och 2 mom. avsedda tillägg som utges till arbetstagen utbytas mot kapital. Förslaget innehåller inte någon motsvarande bestämmelse, eftersom en sådan bestämmelse ytterst sällan skulle bli tillämplig. Endast tills vidare beviljad olycksfallspension för en högst 20 procents nedsättning av arbetsförmågan kan nämligen kapitaliseras. I sådana situationer är det sällan frågan om mentillägg eller klädtillägg. Dessutom kan det anses att tilläggen inte på så sätt är bundna till olycksfallspensionen att också tilläggen skall kapitaliseras i samband med kapitaliseringen av olycksfallspensionen. De nämnda tilläggen skall således alltid betalas som fortlöpande ersättningar, vilket också är bättre förenligt med deras karaktär.

I paragrafens 5 mom. finns en mot gällande praxis svarande specialbestämmelse om mentillägg till blinda.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs i motsvarighet till paragrafens gällande 1 mom. att mentillägg inte betalas för den tid som den skadade får vård på sjukhus eller annan anstalt.

20 a §. I paragrafen föreskrivs om sådan ersättning som avses i gällande 20 § 2 mom. och som i ersättningspraxis benämns klädtillägg och tillägg för ledarhund. Den i praxis använda termen "klädtillägg" föreslås bli införd i lagen.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs om de allmänna förutsättningarna för betalning av klädtillägg. Eftersom kortvarig användning av hjälpmedel, förband eller bandage inte anses orsaka onormalt klädslitage är en grundläggande förutsättning för beviljande av ersättningen att hjälpmedlet används under en lång tid. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas med iakttagande av vedertagen praxis enligt vilken en förutsättning för ersättning i regel är att hjälpmedlet används i minst tre månader.

Enligt den föreslagna paragrafen kan klädtillägg beviljas med eller utan förhöjning. Avgörande faktorer för klassificeringen anses vara den för skadan behövliga protesens eller andra hjälpmedlets, bandagets eller förbandets konstruktion och användningsändamål samt användningsbehov.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om förhöjt klädtillägg och i 3 mom. om oförhöjt klädtillägg. I momenten nämns som exempel proteser, förband och andra hjälpmedel. Med tanke på att hjälpmedlen kontinuerligt utvecklas är förteckningen inte avsedd att vara uttömmande. Med dubbelamputering avses i bestämmelsen amputering av två extremiteter av samma slag, t.ex. båda benen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om ersättning för kostnaderna för en nödvändig ledarhund.

20 b §. Till denna paragraf överförs gällande 20 § 3 mom. om ersättning för extra kostnader för skötsel av hemmet. För nödvändiga extrakostnader för skötsel av hemmet betalas skälig ersättning enligt de faktiska kostnaderna. För dessa ersättningar kan sålunda inte bestämmas exakta gränser på författningsnivå. Det är ändamålsenligt att fastställandet av skäliga ersättningar i första hand baseras på lagen (734/1992) och förordningen (912/1992) om klientavgifter inom social- och hälsovården.

28 §. I paragrafens 3 mom. föreskrivs om fastställande av årsarbetsförtjänsten för heltidsstuderande som utbildar sig för ett nytt yrke. Till sitt innehåll motsvarar momentet gällande ersättningspraxis. Som årsarbetsförtjänst för en heltidsstuderande som utbildar sig för ett yrke anses inkomstnivån med tre års arbetserfarenhet vid olycksfallstidpunkten i ett arbete eller yrke som motsvarar utbildningen. I dessa fall fastställs sålunda årsarbetsförtjänsten inte på basis av lönen för arbetet vid olycksfallstidpunkten.

Begreppet heltidsstudier behandlas ovan i samband med 17 och 18 §. Som heltidsstudier kan sålunda också betraktas kvällsstudier, om dessa vad gäller målsättningen och tidsanvändningen motsvarar heltidsstudier som bedrivs dagtid för samma yrke. En förutsättning för att det skall anses vara fråga om heltidsstudier är att studierna upptar merparten av dagen och att avsikten inte heller kan anses vara att studierna skall bedrivs vid sidan av ett regelbundet heltidsarbete. Bestämmelsen kan därför inte tillämpas på den som vid sidan av ett heldagsarbete bedriver kvällsstudier. Om det sålunda är fråga t.ex. om kompletterande studier som har samband med den studerandes redan existerande yrke,

läggs inkomsten för det arbete som den försäkrade hade vid olycksfallstidpunkten till grund för beräkningen. Därvid skall dessutom beaktas den försäkrades arbets- och inkomsthistoria. Bestämmelsen skall inte heller tillämpas på sådan heltidsutbildning som inte leder till ett yrke. Eftersom vederbörande i så fall inte till följd av olycksfallet kan anses gå miste om inkomster av ett framtida yrke, är det inte heller motiverat att beakta dem vid en bedömning av förlusten.

Inkomsten vid tidpunkten för avslutandet av studierna kan enligt momentet i vissa fall användas som årsarbetsförtjänst ännu efter att den studerande har slutfört sina studier. På detta sätt kan man förfara då ett olycksfall inträffar inom ett år efter att de studier som avses i bestämmelsen har slutförts, om den försäkrade inte ännu då olycksfallet inträffar har hunnit skaffa sig ett arbete som motsvarar utbildningen eller annars uppnå motsvarande inkomstnivå. Om de inkomster som den försäkrade verkligen får efter avslutade studier emellertid då olycksfallet inträffar skulle förutsätta en högre årsarbetsförtjänst än inkomsterna vid tidpunkten för avslutandet av studierna, läggs dessa inkomster till grund för årsarbetsförtjänsten i stället för inkomsterna vid tidpunkten då studierna slutförs.

Den inkomst som en grundskoleelev eller en gymnasieelev hade vid tidpunkten för avslutande av studierna kan inte läggas till grund för årsarbetsförtjänsten eftersom det inte är fråga om en utbildning som direkt leder till ett yrke. Därför föreskrivs i momentet separat om årsarbetsförtjänstens belopp för en person som vid tidpunkten för olycksfallet studerar i grundskolan respektive i gymnasiet. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas endast på heltidsstuderande gymnasieelever.

Det föreslås att bestämmelserna om fastställande av årsarbetsförtjänsten för unga personer skall överföras till paragrafens 4 mom. Momentets nuvarande bestämmelser om att inkomsterna av företagarkerksamhet och verksamhet som lantbruksföretagare skall beaktas i årsarbetsförtjänsten föreslås bli överförda till paragrafens 5 mom.

I det föreslagna momentet slopas begreppet praktikant och annan ung person samtidigt som bestämmelsens tillämpningsområde de-

finieras exaktare än för närvarande. Momentet skall tillämpas på personer som drabbas av olycksfall i arbetet inom fem år efter avslutad grundskola och på vilka inte tillämpas vad som i föregående moment föreskrivs om studerandes årsarbetsförtjänst. Årsarbetsförtjänsten för en sådan arbetstagare skall enligt förslaget bestämmas enligt arbetstagarens inkomstnivå innan olycksfallet inträffade, utan att arbetstagarens tidigare arbets- och inkomsthistoria beaktas, förutsatt att arbetstagaren inte ännu, på grund av arbetslöshet, tillfälliga anställningsförhållanden eller av andra jämförbara orsaker, har uppnått normala arbetsinkomster. Som arbetsinkomster vid den tidpunkt då olycksfallet inträffar betraktas de inkomster som en arbetstagare med tre års arbetserfarenhet sannolikt skulle ha förtjänat vid olyckstidpunkten. Med arbetsinkomster avses inkomsterna för heltidsarbete.

Bestämmelsen kan i praktiken tillämpas närmas på personer som efter grundskolan har börjat arbeta utan att ha skaffat sig någon yrkesutbildning och som på grund av arbetslöshet inte har haft regelbundna anställningsförhållanden och inkomster. Bestämmelsen förtydligar förfarandet för fastställande av årsarbetsförtjänsten i sådana fall då en sådan person likväl har varit så länge i arbetslivet att hans eller hennes arbets- och inkomstbakgrund kan anses vara stabil. Den i bestämmelsen angivna tidsgränsen kommer i praktiken knappast att inverka negativt på den nuvarande ersättningsnivån, eftersom en tidigare arbets- och inkomstbakgrund, om den anses vara exceptionell, enligt tillämpningspraxis för paragrafens 1 och 2 mom. inte sänker årsarbetsförtjänsten. Detta är i allmänhet fallet bl.a. då en person har låga inkomster på grund av sjukdomsrelaterad arbetsoförmåga, på grund av föräldraledighet eller på grund av avtjänande av värnplikt. Om arbetsinkomsterna sålunda efter de fem år som avses i momentet fortfarande är låga av någon ovan nämnd orsak, kan årsarbetsförtjänsten efter att personen i fråga har fått arbete i allmänhet fastställas på grundval av hans eller hennes inkomster vid tidpunkten för olycksfallet.

Till paragrafens 5 mom. föreslås bli överförda de i gällande 4 mom. ingående bestämmelserna om beaktande av inkomsterna

av sådan verksamhet som lantbruksföretagare och företagare som arbetstagaren bedriver vid sidan av arbete i ett anställningsförhållande, i sådana fall då olycksfallet inträffar i anställningsförhållandet. Som en ändring jämfört med de gällande bestämmelserna föreslås att inkomsterna av arbete som lantbruksföretagare och annan företagare skall räknas till årsarbetsförtjänsten endast då arbetstagaren är olycksfallsförsäkrad också för sådana olycksfall i arbetet som inträffar i företagarkerksamhet av nämnt slag. Inkomsterna skall enligt förslaget beaktas till beloppet av den årsarbetsförtjänst som vid tidpunkten för olycksfallet låg till grund för den olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare som gällde den nämnda företagarkerksamheten eller som låg till grund för den frivilliga försäkring för olycksfall i företagarkerksamhet som avses i denna lag.

28 a §. Enligt förslaget överförs till paragrafens nya 2 mom. bestämmelserna i gällande 28 § 5 mom. om avrundning av årsarbetsförtjänsten vid beräkning av ersättningen.

57 §. I syfte att förtydliga tolkningen föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att en lagstadgad fritidsolycksfallsförsäkring inte kan utsträckas till att gälla muskel- eller senömheter och inte heller till skada eller sjukdom som har orsakats genom misshandel eller genom en annan persons uppsåtliga handling.

60 §. I denna paragraf föreskrivs om indexförhöjningar. I paragrafens 1 och 5 mom. föreslås justeringar till följd av de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om mentiltillägg, klädtillägg och tillägg för ledarhund.

1.2. Yrkessjukdomslagen

3 a §. Ordalydelsen i paragrafens 1 mom. föreslås bli så ändrad att också en person som före sin invalid- eller ålderdomspension har fått arbetslöshetspension, då yrkessjukdomen framträder medan arbetstagaren får pension, skall få ersättning enligt den arbetsinkomst som han eller hon senast hade i arbetslivet. Arbetslöshetspensionen jämställs med sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. i lagen om pension för arbetstagare. Bestämmelsen skall enligt förslaget tillämpas också på yrkessjukdom som har framträtt före lagens

ikraftträdande, förutsatt att ersättningsärendet inte före denna lags ikraftträdande har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.

4 §. I denna paragraf föreslås en teknisk ändring som innebär att den gällande 2 punkten stryks. Enligt bestämmelsen kan genom förordning stadgas närmare om grunderna för ersättning för senskideinflammation och epikondylit i överarmen. Motsvarande bestämmelse föreslås i 1 mom. i nya 4 a §.

4 a §. Paragrafen är ny. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om ersättningsgrunderna för senskideinflammation och epikondylit i överarmen. Motsvarande bestämmelse ingår i gällande 4 § i yrkessjukdomsförordningen. Enligt förslaget tas en särskild bestämmelse om ersättningsgrunderna in i yrkessjukdomslagen, eftersom grundlagen förutsätter att bestämmelser som reglerar grunderna för individens rättigheter skall vara utfärdade på lagnivå. Genom lagens ikraftträdelsebestämmelse upphävs 4 § i yrkessjukdomsförordningen.

Senskideinflammation och epikondylit i överarmen ersätts som en yrkessjukdom som har orsakats av en fysikalisk faktor, om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder har inneburit ofta upprepade och ensidiga eller för arbetstagaren ovana rörelser. Som en ändring jämfört med den gällande bestämmelsen föreslås att de nämnda belastningsfaktorerna skall jämföras med varandra.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om ersättning för karpaltunnelsyndrom som en yrkessjukdom. Karpaltunnelsyndrom skall enligt förslaget vara ersättningsbart som en yrkessjukdom som har orsakats av en fysikalisk faktor om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder under en lång tid har inneburit handledsrörelser som avviker från handledens normalställning och belastar handleden.

Vid prövningen av ersättningsbarheten är det viktigt att sjukdomen och dess fastställda orsaker entydigt identifieras. För att berättiga till ersättning måste sjukdomen definieras så exakt som möjligt.

Med karpaltunnelsyndrom avses ett tillstånd där fingrarnas nio böjsenor och mediannerven, som passerar genom en tunnel formad av ben och senhinnor, utsätts för tryck så att inklämningen av mediannerven orsakar stickningar, domning och smärta i

handleden och handområdet, särskilt i tummen samt i pek-, lång- och ringfingret. Efter en tid kan symtomen utökas med fumlighet i händerna, en känsla av svullnad i handleden och förtvining av tumbasens muskler. Symtomen kan konstateras genom en klinisk undersökning av handleden med Phalens test, dvs. genom tryck mot dorsalsidan av patientens hand vid maximal flexion. Perkussion av mediannervsområdet ger en pirrande känsla i handflatan inom nervens funktionsområde. I svåra fall kan också muskelförtvining konstateras i detta område.

Enbart en symtombaserad diagnos kan emellertid inte anses räcka för ersättning, på grund av de differentialdiagnostiska problem som sammanhänger med en sådan. Utöver den typiska sjukdomsbild som konstaterats genom klinisk undersökning förutsätts att en nervkompression objektivt kan påvisas antingen med en elektroneuromyografisk undersökning (ENMG) eller med ett operativt bekräftat fynd.

Eftersom en elektroneuromyografisk undersökning är känsligare än en klinisk undersökning, utesluter man inte på detta sätt t.ex. lindriga sjukdomsfall från de ersättningsbara formerna, utan endast sådana fall där de diagnostiska kriterierna inte är uppfyllda. I klinisk praxis har patienten i vissa fall givits operativ vård utan elektroneuromyografisk undersökning. Om en typiskt timglasformad avsmalning av mediannerven konstateras vid operationen, kan ersättning för karpaltunnelsyndrom emellertid beviljas utan elektroneuromyografisk undersökning.

Eftersom det anatomiskt är fråga om en sjukdom i handledsområdet, föreslås att ersättningsförutsättningarna sammankopplas med en eventuell handledsbelastning. Vid bedömningen av karpaltunnelsyndromets samband med arbetets belastningsfaktorer är det skäl att beakta hur normala differentialdiagnostiska omständigheter förhåller sig till icke-arbetsrelaterade faktorer. Det är skäl att bedöma arbetets utmärkande drag individuellt, med beaktande av arbetets belastningsfysiologiska aspekter. Det är också skäl att särskilt beakta arbetsställningar som leder till avvikelser från handledens normalställning samt arbetsbelastningen på karpaltunnelområdet.

Vidare är det skäl att fästa avseende vid hur länge belastningen har pågått. Eftersom det är känt att strukturella omständigheter spelar en viktig roll vid uppkomsten av karpaltunelsyndrom kan det anses sannolikt att symptom som framträder strax efter att ett belastande arbete har inletts endast har kommit fram i arbetet, men att de inte är orsakade av arbetet. Av denna anledning kan det förutsättas att arbetsbelastningen i ersättningsbara fall har pågått så pass länge att det inte kan anses vara fråga om att arbetstagaren är ovan vid det aktuella arbetet.

1.3. Lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring

8 §. Till denna paragraf föreslås bli fogat ett nytt 4 mom. Enligt detta kan i en situation där rehabilitering ordnas som läroavtalsutbildning, till arbetsgivaren betalas den andel av ersättningen för inkomstbortfall som skall betalas till rehabiliteringsklienten, som motsvarar den lön som rehabiliteringsklienten får för motsvarande läroavtalsperiod. Principen är densamma som i det fall att den dagpenings- och olycksfallspensionsandel motsvarande lön för sjuktid som har betalats för den tid som en person som skadats i ett olycksfall i arbetet varit arbetsoförmögen, med stöd av 26 § i lagen om olycksfallsförsäkring betalas till arbetsgivaren som har betalt lönen.

8 a §. Paragrafen är ny. I den föreslås en bestämmelse om olycksfallsförsäkringsskydd under tiden för rehabilitering som ersätts med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring. Den olycksfallsförsäkringsanstalt som ersätter rehabiliteringen är enligt förslaget skyldig att ordna sådan frivillig försäkring som avses i 57 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring om den skadade som rehabilitering får ersättning för arbets- eller utbildningsprövning, arbetsträning eller arbetspraktik. Det är nödvändigt att ta en försäkring endast då rehabiliteringsklienten inte på någon annan grund har rätt till ersättning enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Paragrafen motsvarar det förfarande som redan har tillämpats i praktiken.

I paragrafens 2 mom. föreslås likaså enligt gällande ersättningspraxis en bestämmelse om att i försäkringen som årsarbetsförtjänst skall användas den årsarbetsförtjänst som le-

gat till grund för den olycksfallsersättning som betalts för den försäkrades rehabilitering. I samband med att försäkringens tas skall den dessutom nivåjusteras med det index som avses i lagen om pension för arbetstagare.

1.4. Lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare

11 §. I hänvisningsbestämmelsen i paragrafens 3 mom. föreslås ändringar till följd av revideringen av de bestämmelser om studerandes och unga personers årsarbetsförtjänst som ingår i 28 § i lagen om olycksfallsförsäkring.

22 §. Det föreslås att 3 mom. preciseras så att lantbruksföretagarnas pensionsanstalt direkt till Institutet för arbetshygien skall kunna lämna de uppgifter som behövs för registret över arbetsrelaterade sjukdomar. Orsaken till preciseringen av paragrafen är att det i gällande lag inte finns någon uttrycklig bestämmelse om det förfarande som med avseende på lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare skall iaktas vid utlämnandet av de uppgifter som här avses. Det föreslagna förfarandet motsvarar tidigare praxis.

1.5. Lag om ersättning för skada eller sjukdom som uppkommit under studierelaterade, med arbete jämförbara förhållande

1 §. I denna paragraf föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. skall ersättning betalas för olycksfall som inte ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring och som har lett till att en person i sådan utbildning som avses i de lagar som räknas upp i momentet har ådragit sig en skada eller sjukdom. Paragrafens tillämpningsområde definieras genom en hänvisning till utbildningslagstiftningen, i stället för en uppräknning av skolor, inrättningar och kurser. I paragrafens 1 mom. hänvisas till lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995), universitetslagen (645/1997), lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen (629/1998).

Utanför tillämpningsområdet avgränsas förskoleundervisning, förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen och undervisning på årskurserna 1—6, efter som i anslutning till dessa undervisningsformer i allmänhet inte ordnas verksamhet som kan jämföras med arbete. Tillämpningsområdet för bestämmelserna om ersättning för studierelaterade olycksfall utsträcks emellertid till gymnasiet. Yrkehögskolorna har redan enligt den nuvarande tolkningen ansetts vara sådana skolor som avses i 2 § i förordningen angående skadestånd för olycksfall vid undervisning.

Ersättning kan också betalas för olycksfall som drabbar en person som deltar i en sådan fristående examen som avses i de lagar som nämns i paragrafens 1 mom. T.ex. enligt 1 mom. i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning avses med yrkesinriktad vuxenutbildning bl.a. yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina som avläggs genom fristående examina, oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats.

Avsikten är inte att utsträcka olycksfallserättningen till andra allmänbildande studier eller till fritidsstudier. Av denna anledning föreslås att i 1 mom. tas in en särskild bestämmelse om att paragrafen inte tillämpas på olycksfall som inträffar i annan verksamhet som har nära samband med sådan undervisning som avses i 3 § 2 mom. i lagen om yrkesutbildning. Det kan t.ex. vara fråga om en skolas klubbverksamhet. Allmänbildande utbildning eller fritidsutbildning uppfyller inte heller den i paragrafens 1 mom. angivna förutsättningen att den praktiska undervisningen eller praktiken skall stämma överens med läroplanen eller examensgrunderna. I lagen om yrkesutbildning finns bestämmelser också om undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte som kan ordnas för handikappade studerande och likaså bestämmelser om sådan för invandrare avsedd utbildning som förbereder för den grundläggande yrkesutbildningen. Däremot ersätts enligt förslaget olycksfall som inträffar i sådan med arbete jämförbar praktisk undervisning som har samband med sådan undervisning, handledning och utbildning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

Det är för närvarande möjligt att i samband med gymnasieutbildning bedriva också yrkesinriktade studier. Sådana kan ingå i ett enskilt gymnasiums läroplan som fördjupande eller tillämpande kurser eller också kan det vara fråga om att en person som får gymnasieundervisning, vid sidan av gymnasiet avlägger en separat yrkesexamen vid en yrkesläroanstalt. Frågan om vilken läroanstalts försäkring ett i samband med sådana yrkesinriktade studier inträffat olycksfall skall hänföras till, avgörs utgående från vilken läroanstalts läroplan eller examensgrunder den ifrågavarande undervisningen hör till.

En förutsättning för ersättning är att olycksfallet har inträffat under förhållande som är utmärkande för praktisk undervisning som kan jämföras med arbete, för inläring i arbetet, för arbetspraktik, för en fristående examen eller för arbetslivsorientering i samband med grundläggande utbildning. Bestämmelsen motsvarar huvudsakligen den nuvarande tolkningen. Till ersättning berättigar enligt förslaget fortfarande olycksfall som har inträffat under praktisk undervisning som kan jämföras med egentligt arbete, under inläring i arbete, under arbetspraktik, under en fristående examen eller under orientering i arbetslivet i samband med grundläggande utbildning samt som står i ett naturligt orsakssamband med förhållanden som är utmärkande för dem. Avsikten är att skyddet skall omfatta den praktiska undervisningssituationen som en helhet och att olycksfall som beror på undervisningssituationen skall vara ersättningsbara. Ersättningsbara är sålunda inte i förhållande till undervisningssituationen externa händelser och olycksfall som inträffar i samband med sådana, t.ex. skador som orsakas då studerande bråkar med varandra i samband med undervisning som avses ovan.

Som studierelaterade olycksfall kan ersättas endast olycksfall som inträffar under sådan undervisning som är jämförbar med arbete, under sådan inläring i arbetet, under sådan arbetspraktik samt i samband med sådan arbetslivsorientering eller fristående examen som ingår i läroplanen eller överensstämmer med examensgrunderna. En förutsättning är emellertid inte att studierna leder till ett yrke eller en examen. Redan nu omfat-

tar tillämpningsområdet för förordningen angående skadestånd för olycksfall vid undervisning sådana olycksfall som inträffar i samband med praktiska övningar på grundskolans högstadium, trots att högstadiestudier inte leder till något yrke.

Praktisk undervisning som kan jämföras med arbete, inläring i arbetet och praktik är inte begrepp som i sakligt hänseende är mera omfattande än begreppet praktiskarbete, som används i nuvarande praxis. Paragrafens tillämpningsområde anses omfatta sådan praktisk undervisning, inläring i arbetet, eller arbetspraktik samt arbetslivsorientering och fristående examen som till följd av en prestation som är jämförbar med arbete innebär en väsentlig olycksfallsrisk. Med praktisk undervisning och praktik som kan jämföras med arbete avses t.ex. i grundskolan ordnade lektioner i handarbete, tekniska slöjd och hushåll. Olycksfall som har inträffat under sådana lektioner och som orsakats av förhållanden som är utmärkande för dessa former av undervisning, är ersättningsbara. Enligt förslaget berättigar emellertid sådana olycksfall fortfarande inte till ersättning som inträffar t.ex. under teorilektioner. Ersättningsbara är inte heller olycksfall som inträffar under gymnastik- och idrottslektioner eller under matraster och andra raster. Olycksfall under gymnastik- och idrottslektioner berättigar emellertid till ersättning i samband med yrkesinriktade studier t.ex. för idrottsinstruktörsexamen. Gymnastik- och idrottslektioner i samband med sådana studier betraktas som praktisk undervisning som kan jämföras med arbete.

I nästan alla studier ingår numera praktik. T.ex. i den yrkesinriktade grundutbildningen ingår praktik som är längre än de tidigare arbetspraktikperioderna. Inläringen i arbetet sker i allmänhet utan att något anställningsförhållande ingås och utan att lön betalas till den studerande. Om den studerande under inlärningsperioden står i arbetsavtalsförhållande omfattas han eller hon av sin arbetsgivares lagstadgade olycksfallsförsäkring.

Praktisk undervisning, inläring i arbetet, arbetspraktik, arbetslivsorientering och fristående examen skall förläggas antingen till en läroanstalt eller till något annat ställe som har anvisats av utbildnings- eller undervis-

ningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman. Med anvisande avses också att utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller läroanstaltens huvudman godkänner t.ex. en praktikplats som den studerande själv har skaffat. Avsikten är inte att utsträcka det skydd som avses i paragrafen till distansstudier i hemmet.

Enligt paragrafen ersätts också olycksfall som inträffat under färd till eller från praktisk undervisning, inläring i arbetet eller praktik, arbetslivsorientering samt avläggande av fristående examen. Detta innebär en utvidgning av nuvarande ersättningspraxis. Ersättningsbara är sålunda olycksfall som inträffar då en studerande direkt från läroanstalten förflyttar sig till ett av utbildnings- eller undervisningsanordnaren anvisat ställe där arbetspraktiken, inläringen i arbetet, den praktiska undervisningen, arbetslivsorienteringen eller avläggandet av fristående examen sker. Ett sådant ställe kan finnas antingen inom läroanstaltens område eller utanför detta. Skyddet täcker också elevens resor från sin bostad till ett ovan nämnt ställe utanför läroanstalten samt tillbaka till läroanstalten eller bostaden. Liksom när det gäller tolkningen av begreppet arbetsresa, som avses i 4 § i lagen om olycksfallsförsäkring, är enligt huvudregeln endast sådana olycksfall ersättningsbara som sker under resor som har samband med praktisk undervisning, inläring i arbetet, arbetspraktik och avläggande av fristående examen. Den studerande skall då färdas den kortast möjliga vägen mellan läroanstalten och bostaden eller mellan bostaden och praktikstället. Olycksfallsskyddet täcker inte avvikelser från denna resväg. Syftet med bestämmelsen är inte utsträcka ersättningskyddet till andra skolresor.

Den föreslagna paragrafen gäller såväl i Finland som utomlands ordnad praktisk undervisning eller praktik, då en person som deltar i utbildning som avses i de nämnda lagarna tillfälligt reser utomlands för studier eller praktik som avses i läroplanen eller i examensgrunderna. Till denna del motsvarar situationen gällande ersättningspraxis.

All yrkesinriktad utbildning hör inte ännu till tillämpningsområdet för de i 1 mom. nämnda lagarna, utan en del yrkesinriktad utbildning regleras i speciallagar. Enligt pa-

ragrafens 3 mom. kan lagen på motsvarande sätt tillämpas också på polisskolan, brand- och räddningsinstitut, på grund- och vidareutbildning inom fångvårdsväsendet samt på annan med dessa jämförbar utbildning, till den del som utbildningen inte är av det slag som avses i 1 mom. Om studierna bedrivs inom ett anställningsförhållande, omfattas den studerande emellertid i första hand av arbetsgivarens lagstadgade olycksfallsförsäkring.

2 §. I denna paragraf föreskrivs om de förutsättningar under vilka sådana yrkessjukdomar ersätts som har orsakats av studierelaterade förhållanden som kan jämföras med arbete. Begreppet yrkessjukdom är i den föreslagna bestämmelsen överensstämmande med det som används i yrkessjukdomslagen och i yrkessjukdomsförordningen. Frågan om det förekommit sådan exponering som ersättningsbarheten förutsätter avgörs emellertid i enlighet med den exponering som skett inom ramen för denna lag. Enligt lagens ikraftträdelsebestämmelse skall härvid emellertid beaktas också exponering som har skett innan denna lag trätt i kraft, om exponeringen skett under förhållanden som motsvarar lagens tillämpningsområde. Som en yrkessjukdom kan till följd av exponering som skett inom ramen för denna lag ersättas också en avsevärd förvärring av någon annan sjukdom än en yrkessjukdom. Ersättningsgrunderna för studierelaterade yrkessjukdomar är också i övrigt desamma som enligt yrkessjukdomslagen. Sålunda är en sådan sjukdom ersättningsbar som sannolikt huvudsakligen har orsakats av exponering för fysikaliska, kemiska eller biologiska faktorer vid sådan med arbete jämförbar praktisk undervisning, avläggande av en fristående examen, inläring i arbetet eller arbetspraktik som avses i den föreslagna lagens 1 § 1 och 3 mom. En förutsättning är också att sjukdomen inte är ersättningsbar på grund av exponering som har skett i arbete som avses i 1 § i yrkessjukdomslagen.

När det är fråga om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning bestäms ersättningsskyldigheten för en yrkessjukdom med stöd av 3 § 3 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring och med stöd av yrkessjukdomslagen.

3 §. Denna paragraf har samband med

verkställigheten och finansieringen av det ersättningssystem som avses i den föreslagna lagen. Systemet skall finansieras genom försäkring som en i 1 § avsedd utbildnings- eller undervisningsanordnare eller läroanstalts huvudman, liksom för närvarande, är skyldig att ta hos ett privat olycksfallsförsäkringsbolag. Om staten är utbildningsanordnare eller huvudman är den enligt 9 § i lagen om olycksfallsförsäkring inte försäkringsskyldig. Ersättning enligt denna lag skall sålunda i dessa fall betalas av statens medel, liksom vid olycksfall som har inträffat i statens arbete.

4 §. Paragrafen innehåller en hänvisning till lagen om olycksfallsförsäkring och till lagen om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring. I fråga om ansökan om ersättning enligt denna lag, ersättningsskyldighet, fastställande av ersättning, försäkringspremie, försummelse av försäkringsskyldigheten, behandling av ersättningsärenden, ersättningstagarens talan, rätt att få uppgifter samt rätt och skyldighet att lämna uppgifter, sökande av ändring, deltagande i kostnaderna för olycksfallsnämndens verksamhet samt i fråga om försäkringsanstalters regressrätt gäller, om inte annat föreskrivs i denna lag, i tillämpliga delar vad som föreskrivs i de nämnda lagarna.

Enligt de bestämmelser i lagen om olycksfallsförsäkring som föreslås bli justerade fastställs sålunda studerandes ersättning för inkomstbortfall i regel samtidigt som den årsarbetsförtjänst som läggs till grund för ersättningen. För heltidsstuderande fastställs sålunda nedsättningen av arbetsförmågan, när det är fråga om olycksfall som är ersättningsbara enligt denna lag, med beaktande av de nya 17 § 4 mom. och 18 § 5 mom. som föreslås i lagen om olycksfallsförsäkring. Om studierna dessutom leder till ett nytt yrke fastställs årsarbetsförtjänsten enligt 28 § 3 mom. i den nämnda lagen. I annat fall fastställs nedsättningen av arbetsförmågan samt årsarbetsförtjänsten genom tillämpning av andra bestämmelser i lagen om olycksfallsförsäkring än de som gäller studerande. I sådana fall då försäkringsskyldigheten har försumrats betalas ersättningen av Olycksfallsförsäkringsanstaltens förbund.

Den föreslagna lagen gäller inte utbildning som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenut-

bildning, dvs. utbildning i form av arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. I fråga om sådan utbildning bestäms ersättningsskyddet direkt med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring.

I fråga om tidpunkten då en yrkessjukdom framträder och i fråga om den försäkringsanstalt som skall betala ersättningen gäller enligt paragrafens 2 mom. i tillämpliga delar 3 § 2 och 3 mom. i yrkessjukdomslagen. Också yrkessjukdomslagens 3 a §, som gäller fastställandet av årsarbetsförtjänsten och nedsättningen av arbetsförmågan i sådana fall då en yrkessjukdom framträder under en tid för vilken arbetstagaren har beviljats rätt till grundpension och arbetslöshetspension, skall i tillämpliga delar iakttas vid sådana ersättningsbara yrkessjukdomar som avses i denna lag.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Lagen om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring föreslås sålunda bli tillämpad endast på sådana olycksfall som inträffar och sådana yrkessjukdomar som framträder medan lagen är i kraft. Lagens 57 § 2 mom. föreslås emellertid bli tillämpat först räknat från den försäkringsperiod som börjar den 1 januari 2004 eller därefter. Det sist nämnda undantaget är behövligt för att försäkringar som gäller när lagen träder i kraft inte skall beröras mitt under försäkringsperioden utan först räknat från början av följande försäkringsperiod. Försäkringsperioden är i regel ett kalenderår. De belopp som nämns i lagens 20 § 2—4 mom. och 20 a § 2—4 mom. motsvarar enligt ikraftträdelsebestämmelsen det för år 2002 fastställda indextal som enligt 9 § i lagen om pension för arbetstagare skall tillämpas på personer i arbetsför ålder.

3 a § 1 mom. i lagen om ändring av yrkessjukdomslagen skall emellertid enligt förslaget tillämpas också på yrkessjukdomar vilka har framträtt före lagens ikraftträdande och för vilka rätten till ersättning inte före lagens ikraftträdande har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Genom lagens ikraftträdelsebestämmelse upphävs också 4 § i yrkessjukdomsförordningen såsom obehövlig.

Lagen om ändring av lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring skall enligt förslaget tillämpas på sådan enligt denna lag ersättningsbar läroavtalsutbildning, sådan arbets- och utbildningsprovning för utredning av rehabiliteringsbehov och -möjligheter, på sådan arbetsträning och på sådan arbetspraktik som börjar medan denna lag är ikraft. De nya bestämmelserna som förbättrar rehabiliteringsklienternas försäkringsskydd kan sålunda när det gäller rehabiliteringsåtgärder som inleds efter lagens ikraftträdande tillämpas också på skador som har inträffat före lagens ikraftträdande.

11 § 3 mom. i lagen om ändring av 11 och 22 §§ lagen om olycksfallsförsäkring för lanbruksföretagare skall enligt ikraftträdelsebestämmelsen tillämpas på arbetsskador som inträffar medan lagen är ikraft.

Lagen om ersättning för skada och sjukdom som uppkommit under sådana studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete skall enligt förslaget tillämpas på olycksfall som inträffar och på yrkessjukdomar som framträder efter att lagen har trätt ikraft. Om inte något annat följer av särskilda skäl, anses enligt 3 § 2 mom. i yrkessjukdomslagen en yrkessjukdom ha framträtt vid den tidpunkt då den insjuknade första gången besökte läkare för undersökning på grund av den sjukdom som då eller senare konstaterats vara en yrkessjukdom. Vid bedömningen av en sjukdoms ersättningsbarhet skall enligt den föreslagna ikraftträdelsebestämmelsen beaktas också exponering som har skett innan lagen trätt ikraft, under förhållanden som motsvarar tillämpningsområdet för lagen.

3. Lagstiftningsordning

Enligt grundlagen skall i lag föreskrivas om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Genom lag skall var och en också garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad bl.a. vid sjukdom och arbetsförmåga samt vid förlust av en försörjare. De föreslagna ändringarna innebär att de i för närvarande huvudsakligen i förordning intagna bestämmelserna om beviljande av sådana förmåner flyttas upp till lagnivå. Propositionen leder inte till försämring av någons beviljade förmåner och inte heller på-

verkar propositionen ersättningar som efter lagens ikraftträdande betalas ut på grund av olycksfall som inträffat eller på grund av yrkessjukdomar som framträtt före lagens ikraftträdande. Propositionen försämrar inte någons rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad. Sålunda kränker propositionen inte de grundläggande rättigheter som före-

skrivs i grundlagen. De föreslagna ändringarna står inte heller i övrigt i strid med grundlagen. De kan sålunda behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av det som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

1.

Lag

om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 20 augusti 1948 om olycksfallsförsäkring (608/1948) 3 § 2 mom.,
ändras 4 § 2 mom., 16 a § 5 mom., 18 a § 3 mom., 20 §, 28 § 3—5 mom., 57 § 2 mom. och
 60 § 1 och 5 mom.,
 av dessa lagrum 16 a § 5 mom. sådant det lyder i lag 1642/1992, 18 a § 3 mom. sådant det
 lyder i lag 526/1981, 20 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 526/1981 och i lag
 483/2001, 28 § 3 och 4 mom. sådana de lyder i nämnda lag 1642/1992, 28 § 5 mom. sådant
 det lyder i lag 483/2001, 57 § 2 mom. sådant det lyder i lag 512/1971 samt 60 § 1 mom. så-
 dant det lyder i nämnda lag 483/2001 och 60 § 5 mom. sådant det lyder i lag 192/1987, samt
fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1642/1992, ett nytt 4 mom. i stället för
 det 4 mom. som upphävts genom lag 286/1950, till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad i de
 nämnda lagarna 526/1981 och 1642/1992, ett nytt 5 mom., till lagen nya 20 a och 20 b § samt
 till 28 a §, sådan den lyder i nämnda lag 1642/1992, ett nytt 2 mom. som följer:

4 §

Om en arbetstagare under förhållanden som
 avses i 1 mom. har ådragit sig

- 1) skavsår eller skrubbsår,
- 2) skada som uppkommit genom frätande
ämne,
- 3) skada som uppkommit genom inandning
av hälsofarliga gaser,
- 4) skada som uppkommit genom avsevärd
växling i lufttrycket,
- 5) förfrysning, solsting eller annan sådan
skada som orsakats av exceptionell tempera-
tur,
- 6) sådan inflammation i knäskålen eller
armbågen som orsakats av fortsatt eller upp-
repat eller för arbetstagaren exceptionellt
tryck, eller
- 7) av en arbetsrörelse orsakad ömhet i en
muskel eller sena, till den del den inte har

samband med ett lyte, en skada eller en sjuk-
dom,

som inte ersätts som en yrkessjukdom, kan
skadan anses orsakad av ett olycksfall i arbe-
tet om den har uppkommit under en kort tid,
högst ett dygn.

16 a §

Om arbetstagaren vid tiden för olycksfallet
samtidigt står i två eller flera anställningsför-
hållanden, skall dagpenningen för den tid
som avses i 1 mom. fastställas separat på
grundval av varje anställningsförhållande.
Om arbetstagaren vid tiden för olycksfallet är
verksam som lantbruksföretagare eller annan
företagare, utgör dagpenningen för företa-
garverksamhetens del 1/360 av årsarbetsför-
tjänsten vid tiden för olycksfallet enligt en

sådan försäkring enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981) som avser lantbruksföretagarverksamheten, eller enligt en sådan försäkring som avses i 57 § 1 mom.

	Invaliditetsklass	Beloppet i procent av det belopp som anges i 28 § 6 mom.
-----	1	1,15
	2	2,27
	3	3,36
17 §	4	4,42
-----	5	5,45
Utan hinder av 2 och 3 mom. skall till en person som vid tiden för olycksfallet studerar på heltid betalas dagpenning enligt full arbetsförmåga för den tid som den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen huvudsakligen hindrar studierna. För den tid som skadan eller sjukdomen avsevärt begränsar studierna betalas hälften av den dagpenning som motsvarar full arbetsförmågan. Om den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte på ovan avsett sätt hindrar eller begränsar studierna men helt eller delvis hindrar arbete under studietiden, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan på basis av det därav orsakade inkomstbortfallet, med beaktande av vad som föreskrivs i 3 mom. andra meningen.	6	6,45
	7	7,42
	8	8,36
	9	9,27
	10	10,15
	11	13
	12	16
	13	19
	14	22
	15	25
	16	32
	17	39
	18	46
	19	53
	20	60

18 §

Utan hinder av 2 och 4 mom. skall till en person som vid tiden för olycksfallet studerar på heltid betalas olycksfallspension enligt full arbetsförmåga för den tid som den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen huvudsakligen hindrar studierna. För den tid som skadan eller sjukdomen avsevärt begränsar studierna betalas hälften av den olycksfallspension som motsvarar full arbetsförmåga. Om den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte på ovan avsett sätt hindrar eller begränsar studierna men helt eller delvis hindrar arbete under studietiden, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan på basis av det därav orsakade inkomstbortfallet, med beaktande av vad som föreskrivs i 2 mom.

18 a §

Storleken av menersättningen till en arbetstagare fastställs på grundval av skadans invaliditetsklass i enlighet med tabellen nedan.

20 §

Om arbetstagaren till följd av den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen har blivit så hjälplös att han eller hon inte kan reda sig utan hjälp av en annan person eller om arbetstagaren annars orsakas exceptionell olägenhet av vården av skadan eller sjukdomen, skall till arbetstagaren enligt vad som föreskrivs i 2—5 mom. betalas mentillägg så länge de angivna förutsättningarna uppfylls.

Det högsta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom dagligen behöver fortgående och tidskrävande vård, hjälp, övervakning eller handledning. Det högsta mentillägget är 22,35 euro per dag.

Det mellersta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom dagligen behöver regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning. Det mellersta mentillägget är 15,09 euro per dag.

Det lägsta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom i vissa dagliga funktioner behöver regelbunden eller nästan regelbunden vård, hjälp, över-

vakning eller handledning. Det lägsta mentillägget är 6,71 per dag.

De två första åren efter det att en person har blivit blind betalas till honom eller henne det högsta mentillägget och därefter hälften av detta belopp.

Mentillägg betalas emellertid inte för den tid som den skadade får vård på sjukhus eller annan anstalt.

20 a §

För onormalt klädslitage som orsakas av långvarig användning av protes, något annat hjälpmedel eller av bandage eller förband till följd av en av ett olycksfall orsakad skada eller sjukdom betalas till arbetstagaren klädtillägg enligt 2 och 3 mom.

Förhöjt klädtillägg betalas om arbetstagaren är dubbelamputerad eller använder lårbens- eller underbensprotes, långt stödförband för en nedre extremitet, av hårt material tillverkad ryggortos eller korsett för bålen, bandage eller något annat hjälpmedel eller instrument som på grund av sin konstruktion eller sitt användningsändamål eller på grund av att det ofta måste användas orsakar onormalt klädslitage som är jämförbart med de förstnämnda fallen. Det förhöjda klädtillägget är 1,79 euro per dag.

Klädtillägg betalas om arbetstagaren använder något av mjuka material tillverkat hjälpmedel, stöd eller bandage på ett litet område av kroppen eller annat hjälpmedel eller instrument vilket orsakar onormalt klädslitage som är mindre än det slitage som avses i 2 mom. Klädtillägget är 0,45 euro per dag.

För kostnaderna för en ledarhund som behövs till följd av skada eller sjukdom betalas 4,47 euro per dag.

20 b §

Till en arbetstagare som till följd av en olycksfallsrelaterad skada eller sjukdom inte förmår sköta sitt hem, kan skälig ersättning betalas för nödvändiga extra kostnader, dock inte för längre tid än ett år från olycksfallet.

28 §

Som årsarbetsförtjänst för en heltidsstuderande som vid tiden för olycksfallet utbildar

sig för ett yrke anses den arbetsinkomst som den studerande sannolikt skulle ha fått om han eller hon vid tiden för olycksfallet hade arbetat i uppgifter som motsvarar utbildningen efter avslutade studier och med tre års arbetserfarenhet. På detta sätt fastställs årsarbetsförtjänsten också då olycksfallet inträffar inom ett år efter att studierna slutförts, om arbetstagaren inte får den inkomst som avses ovan av arbete som motsvarar utbildningen. Som årsarbetsförtjänst för en person som får undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller enligt gymnasielagen (629/1998) anses minst det dubbla beloppet av minimiårsarbetsförtjänsten enligt 6 mom. vid tiden för olycksfallet.

Om det vid tiden för olycksfallet har förflutit högst fem år från det att en arbetstagare på vilken 3 mom. inte kan tillämpas har avslutat utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning och arbetstagaren på grund av arbetslöshet, arbetets tillfälliga natur eller av någon jämförbar orsak inte ännu har stabiliserade arbetsinkomster, används som årsarbetsförtjänst den arbetsinkomst som arbetstagaren i det arbete han eller hon utförde vid tiden för olycksfallet sannolikt skulle ha fått med tre års arbetserfarenhet.

Om en arbetstagare vid tiden för olycksfallet har utfört också lantbruksföretagararbete som var försäkrat enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare eller företagarbete som var försäkrat enligt 57 § 1 mom. i denna lag, skall i arbetstagarens årsarbetsförtjänst beaktas också årsarbetsförtjänsten enligt nämnda försäkring vid tiden för olycksfallet.

28 a §

Vid beräkning av ersättningen avrundas årsarbetsförtjänsten till närmaste med tio jämnt delbara eurobelopp. När avrundning åt båda hållen är möjlig verkställs den uppåt.

57 §

Arbetsgivaren har dessutom rätt att få en enligt denna lag försäkrad person försäkrad även för olycksfall som inträffar under andra förhållanden än sådana som avses i 4 §. För-

säkring kan emellertid inte fås för sådan ömhet som avses i 4 § 2 mom. 7 punkten och inte heller för skada eller sjukdom som har orsakats genom misshandel som avses i 4 a § eller genom en annan persons uppsåtliga gärning.

mom. angivna beloppen avrundas till närmaste hela tio euro.

Begravningshjälpen samt de tillägg som avses i 20 och 20 a § höjs årligen i enlighet med 1 mom.

60 §

De belopp som avses i 11 § och 12 § 1 och 2 mom., 16 § 3 mom., 20 § 2—4 mom., 20 a § 2—4 mom., 28 § 6 mom., 35 a § och 53 § 5 mom. justeras kalenderårsvis på grundval av de förändringar som skett i den allmänna lönenivån i landet, enligt det löneindex som årligen fastställs för tillämpningen av 9 § lagen om pension för arbetstagare. De justerade beloppen avrundas så att de i 20 § 2—4 mom. och 20 a § 2—4 mom. angivna beloppen avrundas till närmaste cent, de i 12 § 1 och 2 mom. och 35 a § angivna beloppen avrundas till närmaste hela euro samt de i 11 §, 16 § 3 mom., 28 § 6 mom. och 53 § 5

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Denna lag tillämpas på olycksfall som inträffar och på yrkessjukdomar som framträder efter att lagen har trätt i kraft. Lagens 57 § 2 mom. tillämpas emellertid först räknat från den försäkringsperiod som börjar den 1 januari 2004 eller därefter.

Genom denna lag upphävs förordningen den 10 december 1948 angående vissa skador, som böra ersättas såsom olycksfall i arbete (852/1948).

De belopp som anges i 20 § 2—4 mom. och 20 a § 2—4 mom. i denna lag motsvarar det index som enligt 9 § 2 mom. första meningen lagen om pension för arbetstagare (395/1961) har fastställts för år 2002.

2.

Lag

om ändring av yrkessjukdomslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i yrkessjukdomslagen av den 29 december 1988 (1343/1988) 3 a § 1 mom. och 4 §, av dessa lagrum 3 a § 1 mom. sådant det lyder i lag 1643/1992, samt *fogas* till lagen en ny 4 a § som följer:

3 a §

Om en yrkessjukdom framträder under en tid för vilken arbetstagaren har beviljats rätt till sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare

(395/1961) eller till sådan arbetslöshetspension som avses i de lagar som nämns i momentet eller i 20 § 1 mom. 3 punkten folkpensionslagen (347/1956) och den exponering som orsakat yrkessjukdomen har upp-

hört före pensioneringen, fastställs årsarbetsförtjänsten med avvikelse från 28 § lagen om olycksfallsförsäkring enligt den arbetsförtjänst som arbetstagaren hade innan det arbete avslutades för vilket arbetstagaren fick nämnda pension. Av en yrkessjukdom orsakad nedsättning av arbetsförmågan fastställs på motsvarande sätt utan hinder av 17 § 3 mom. och 18 § lagen om olycksfallsförsäkring genom bedömning av arbetstagarens förmåga att efter yrkessjukdomen utföra det arbete för vilket han eller hon fick nämnda pension. Härvid beaktas inte vad som föreskrivs i den andra meningen i 28 § 6 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

4 §

Genom förordning av statsrådet kan närmare föreskrivas om

- 1) fastställande av en sjukdom och de faktorer som kan orsaka den,
- 2) verkställigheten av denna lag.

4 a §

Senskideinflammation och epikondylit i överarmen ersätts som en yrkessjukdom som har orsakats av en fysikalisk faktor, om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder har inneburit ofta upprepade och ensidiga eller för arbetstagaren ovana rörelser.

Karpaltunnelsyndrom ersätts som en yrkessjukdom orsakad av en fysikalisk faktor, om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder under en lång tid har inneburit handledsrörelser som avviker från handledens normalställning och belastar handleden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagens 3 a § 1 mom. tillämpas också på yrkessjukdomar som har framträtt innan denna lag har trätt i kraft och som ligger till grund för ersättningsärenden som inte före ikraftträdandet av denna lag har avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft.

Genom denna lag upphävs 4 § yrkessjukdomsförordningen av den 29 december 1988 (1347/1988).

3.

Lag

om ändring av lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 8 § lagen den 27 mars 1991 om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (625/1991) ett nytt 4 mom. och till lagen en ny 8 a § som följer:

8 §

Ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden

En arbetsgivare som till en rehabiliterings-

klient har betalat lön på basis av sådan i 17 § lagen om yrkesutbildning (630/1998) avsedd läroavtalsutbildning som ersätts såsom rehabilitering enligt denna lag, har rätt att för motsvarande tid få dagpenning, olycksfalls-pension och livränta enligt 1 mom. upp till det nämnda lönebeloppet.

8 a §

*Olycksfallsförsäkring under rehabiliterings-
tiden*

En försäkringsanstalt skall för en rehabiliteringsklient ordna sådan försäkring som avses i 57 § 1 mom. lagen om olycksfallsförsäkring för olycksfall som inträffar i samband med sådana arbets- och utbildningsförsök för utredning av rehabiliteringsbehov och rehabiliteringsmöjligheter, sådan arbetsträning och sådan arbetspraktik som berättigar till ersättning enligt denna lag, till den del som rehabiliteringsklienten inte på någon annan grund har rätt till ersättning enligt lagen om olycksfallsförsäkring.

När det gäller sådan försäkring som avses i 1 mom. används som den försäkrades årsar-

betsförtjänst den årsarbetsförtjänst som legat till grund för den ersättning för inkomstbortfall som har betalats till följd av det olycksfall eller den yrkessjukdom som orsakat behovet av rehabiliteringsåtgärderna eller rehabiliteringsutredningen. I samband med att försäkringen tas skall årsarbetsförtjänsten indexjusteras med iakttagande av vad som föreskrivs i 9 § 2 mom. första meningen lagen om pension för arbetstagare (395/1961).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Denna lag tillämpas på sådan läroavtalsutbildning, på sådana arbets- och utbildningsförsök för utredning av rehabiliteringsbehov och rehabiliteringsmöjligheter, på sådan arbetsträning och på sådan arbetspraktik som berättigar till ersättning enligt denna lag och som börjar efter att lagen har trätt i kraft.

4.

Lag**om ändring av 11 och 22 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 23 december 1981 om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981) 11 § 3 mom. och 22 § 3 mom. sådana de lyder, 11 § 3 mom. i lag 1644/1992 och 22 § 3 mom. i lag 724/2002, som följer:

11 §

I fråga om fastställande av årsarbetsförtjänsten för en heltidsstuderande samt för en person som inte är heltidsstuderande och vars utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) har avslutats högst fem år innan arbetsskadan inträffade, gäller i tillämpliga delar 28 § 3 och 4 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

över ersättningar som utbetalas för dem. Anstalten har rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ge Statistikcentralen och Institutet för arbetshygien uppgifter som avses i 64 d § 1 och 2 punkten lagen om olycksfallsförsäkring för däri angivna ändamål. Närmare bestämmelser om tillämpningen av detta moment kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

22 §

Lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt skall föra och publicera statistik över arbetsskador som avses i denna lag och

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagens 11 § 3 mom. tillämpas på arbetsskador som inträffar efter att lagen har trätt i kraft.

5.

Lag**om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämförbara med arbete**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Enligt denna lag betalas ersättning för olycksfall som inte ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) och som har lett till att en person i sådan utbildning som avses i

1) lagen om yrkesutbildning (630/1998), med undantag för sådan annan verksamhet som har nära samband med undervisning som avses i lagens 3 § 2 mom.,

2) lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998),

3) lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995),

4) universitetslagen (645/1997),

5) lagen om grundläggande utbildning (628/1998), med undantag för i denna nämnd förskoleundervisning, förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen och årskurserna 1—6, samt i

6) gymnasielagen (629/1998)

har ådragit sig en skada eller sjukdom. En förutsättning är att olycksfallet har inträffat under förhållanden som är utmärkande för studierna medan den studerande, i läroanstalten eller på någon annat ställe som anvisats av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman, i enlighet med läroplanen eller examensgrunderna deltagit i sådan praktisk undervisning, sådan inläring i arbetet, sådan arbetspraktik eller en sådan fristående examen eller i sådan arbetslivsorientering i samband med grundläggande utbildning som är jämförbar med arbete.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller på motsvarande sätt olycksfall som inträffar då den studerande direkt från läroanstalten eller bostaden färdas till eller tillbaka från ett sådant i 1 mom. nämndt, av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman anvisat ställe utanför läroanstalten där det ordnas arbetspraktik, inläring

i arbetet eller arbetslivsorientering eller avläggs fristående examina.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. tillämpas också på polisskolan, på brand- och räddningsinstitut, på grund- och vidareutbildning inom fängsvårdsväsendet samt på annan med dessa jämförbar utbildning, också till den del som utbildningen inte är av det slag som avses i de lagar som nämns i 1 mom.

2 §

Enligt denna lag betalas ersättning på grund av exponering som skett under förhållanden som avses i 1 § 1 och 3 mom. också för en sådan i yrkessjukdomslagen (1343/1988) avsedd sjukdom som inte enligt någon annan lag ersätts som en yrkessjukdom.

3 §

Vid tillämpningen av denna lag gäller i fråga om utbildnings- eller undervisningsanordnaren och läroanstaltens huvudman vad som i lagen om olycksfallsförsäkring föreskrivs om arbetsgivare.

4 §

I fråga om ansökan om ersättning enligt denna lag, ersättningsskyldighet, fastställande av ersättning, försäkringspremie, försumelse av försäkringsplikt, behandling av ersättningsärenden, ersättningstagarens talan, rätt att få uppgifter samt rätt och skyldighet att lämna uppgifter, sökande av ändring, deltagande i kostnaderna för olycksfallsnämndens verksamhet och i fråga om försäkringsanstaltens regressrätt gäller, om inte annat föreskrivs i denna lag, i tillämpliga delar lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (625/1991).

I fråga om tidpunkten då en sådan yrkes-

sjukdom som omfattas av denna lag framträder samt i fråga om ersättningsskyldigheten och fastställande av årsarbetsförtjänsten och nedsättningen av arbetsförmågan när en yrkessjukdom framträder efter att personen i fråga har pensionerats, gäller i tillämpliga delar 3 § 2 och 3 mom. samt 3 a § yrkessjukdomslagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Denna lag tillämpas på olycksfall som inträffar och på yrkessjukdomar som framträder efter att lagen har trätt i kraft. Vid tillämpningen av 2 § skall beaktas också exponering som har skett innan lagen har trätt i kraft, under förhållanden som motsvarar tillämpningsområdet för denna lag.

Helsingfors den 1 november 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Maija Perho*

1.

Lag**om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 20 augusti 1948 om olycksfallsförsäkring (608/1948) 3 § 2 mom.,
ändras 4 § 2 mom., 16 a § 5 mom., 18 a § 3 mom., 20 §, 28 § 3—5 mom., 57 § 2 mom. och
60 § 1 och 5 mom.,

av dessa lagrum 16 a § 5 mom. sådant det lyder i lag 1642/1992, 18 a § 3 mom. sådant det
lyder i lag 526/1981, 20 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 526/1981 och i lag
483/2001, 28 § 3 och 4 mom. sådana de lyder i nämnda lag 1642/1992, 28 § 5 mom. sådant
det lyder i lag 483/2001, 57 § 2 mom. sådant det lyder i lag 512/1971 samt 60 § 1 mom. så-
dant det lyder i nämnda lag 483/2001 och 60 § 5 mom. sådant det lyder i lag 192/1987, samt
fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1642/1992, ett nytt 4 mom. i stället för
det 4 mom. som upphävts genom lag 286/1950, till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad i de
nämnda lagarna 526/1981 och 1642/1992, ett nytt 5 mom., till lagen nya 20 a och 20 b § samt
till 28 a §, sådan den lyder i nämnda lag 1642/1992, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §
(upphävs)

*Ansluter sig till undervisning i skola, in-
rättning eller undervisningskurser väsentlig
risk för olycksfall, kan genom förordning
bestämmas, att olycksfall, vilket drabbat
undervisning åtnjutande person och vilket
icke eljest skulle ersättas enligt denna lag,
skall ersättas såsom olycksfall i arbete, och
att beträffande den, vilken upprätthåller
skola eller inrättning ävensom den, vilken
föranstaltar kurser, skall tillämpas vad i
denna lag angående arbetsgivare är stad-
gat.*

4 §

Skada, vilken arbetstagare erhållit under omständigheter, som avses i 1 mom. och vilken uppkommit under en kortare, högst ett dygn lång tid, och vilken icke ersättes såsom yrkessjukdom, kan, i enlighet med vad i förordning bestämmes, anses vara förorsakad av olycksfall i arbete.

Om en arbetstagare under förhållanden som avses i 1 mom. har ådragit sig

1) skavsår eller skrubbsår,

2) skada som uppkommit genom frätande ämne,

3) skada som uppkommit genom inandning av hälsofarliga gaser,

4) skada som uppkommit genom avsevärd växling i lufttrycket,

5) förfrysning, solsting eller annan sådan skada som orsakats av exceptionell temperatur,

6) sådan inflammation i knäskålen eller armbågen som orsakats av fortsatt eller upprepat eller för arbetstagaren exceptionellt tryck, eller

7) av en arbetsrörelse orsakad ömhet i en muskel eller sena, till den del den inte har samband med ett lyte, en skada eller en sjukdom,

som inte ersätts som en yrkessjukdom, kan skadan anses orsakad av ett olycksfall i arbetet om den har uppkommit under en kort tid, högst ett dygn.

16 a §

Om en arbetstagare vid tidpunkten för olycksfallet står i två eller flera samtidiga arbetsförhållanden, skall dagpenningen för den tid som avses i 1 mom. fastställas särskilt för sig på grundval av varje arbetsförhållande. Om arbetstagaren vid tidpunkten för olycksfallet är verksam som lantbruksföretagare eller annan företagare, utgör dagpenningen för företagareverksamhetens del 1/360 av den årsarbetsförtjänst som avses i 11 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare eller av inkomst av företagareverksamhet i enlighet med de grunder om vilka stadgas i lagen om pension för företagare (468/69).

Om arbetstagaren vid tiden för olycksfallet samtidigt står i två eller flera anställningsförhållanden, skall dagpenningen för den tid som avses i 1 mom. fastställas separat på grundval av varje anställningsförhållande. Om arbetstagaren vid tiden för olycksfallet är verksam som lantbruksföretagare eller annan företagare, utgör dagpenningen för företagareverksamhetens del 1/360 av årsarbetsförtjänsten vid tiden för olycksfallet enligt en sådan försäkring enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981) som avser lantbruksföretagareverksamheten, eller enligt en sådan försäkring som avses i 57 § 1 mom.

17 §

Utän hinder av 2 och 3 mom. skall till en person som vid tiden för olycksfallet stude-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

rar på heltid betalas dagpenning enligt full arbetsförmåga för den tid som den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen huvudsakligen hindrar studierna. För den tid som skadan eller sjukdomen avsevärt begränsar studierna betalas hälften av den dagpenning som motsvarar full arbetsförmågan. Om den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte på ovan avsett sätt hindrar eller begränsar studierna men helt eller delvis hindrar arbete under studietiden, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan på basis av det därav orsakade inkomstbortfallet, med beaktande av vad som föreskrivs i 3 mom. andra mening- en.

18 §

Utan hinder av 2 och 4 mom. skall till en person som vid tiden för olycksfallet studerar på heltid betalas olycksfallspension enligt full arbetsförmåga för den tid som den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen huvudsakligen hindrar studierna. För den tid som skadan eller sjukdomen avsevärt begränsar studierna betalas hälften av den olycksfallspension som motsvarar full arbetsförmåga. Om den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte på ovan avsett sätt hindrar eller begränsar studierna men helt eller delvis hindrar arbete under studietiden, bedöms nedsättningen av arbetsförmågan på basis av det därav orsakade inkomstbortfallet, med beaktande av vad som föreskrivs i 2 mom.

18 a §

Storleken av den menersättning som utgår till arbetstagaren bestäms på grundval av skadans invaliditetsklass i enlighet med tabellen nedan.

Invaliditetsklass Beloppet i procent av
årsarbetsförtjänstens
minimibelopp

1	1
2	2
3	3
4	4

Storleken av den menersättning som utgår till arbetstagaren bestäms på grundval av skadans invaliditetsklass i enlighet med tabellen nedan.

Invaliditetsklass Beloppet i procent av
det belopp som anges
i 28 § 6 mom.

1	1,15
2	2,27
3	3,36
4	4,42

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5	5	5	5,45
6	6	6	6,45
7	7	7	7,42
8	8	8	8,36
9	9	9	9,37
10	10	10	10,15
11	13	11	13
12	16	12	16
13	19	13	19
14	22	14	22
15	25	15	25
16	32	16	32
17	39	17	39
18	46	18	46
19	53	19	53
20	60	20	60

20 §

Har arbetstagaren på grund av skadan eller sjukdomen blivit så hjälplös att han inte kan reda sig utan annans hjälp, eller förorsakas han i övrigt exceptionellt men av svår skada eller sjukdom, kan till honom för den tid förutsättningarna föreligger betalas mentillägg, uppgående till högst 2,35 euro per dag. Detta tillägg betalas dock inte för den tid under vilken arbetstagaren får vård på sjukhus eller någon annan anstalt.

Till en arbetstagare vars protes eller andra hjälpmedel förorsakar särskild slitning av gångkläder eller som har ledarhund kan såsom tilläggsskadestånd betalas högst 0,47 euro per dag.

Till arbetstagare som till följd av en genom olycksfall ådragen skada eller sjukdom inte förmår sköta sitt hem kan skäligt skadestånd betalas för därav föranledda nödvändiga extrakostnader, dock inte för längre tid än ett år räknat från olycksfallet.

Utbyts olycksfallspension mot kapital, skall samtidigt även de i denna paragrafs 1 och 2 mom. avsedda tillägg som utges till arbetstagaren utbytas mot kapital

20 §

Om arbetstagaren till följd av den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen har blivit så hjälplös att han eller hon inte kan reda sig utan hjälp av en annan person eller om arbetstagaren annars orsakas exceptionell olägenhet av vården av skadan eller sjukdomen, skall till arbetstagaren enligt vad som föreskrivs i 2—5 mom. betalas mentillägg så länge de angivna förutsättningarna uppfylls.

Det högsta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom dagligen behöver fortgående och tidskrävande vård, hjälp, övervakning eller handledning. Det högsta mentillägget är 22,35 euro per dag.

Det mellersta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom dagligen behöver regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning. Det mellersta mentillägget är 15,09 euro per dag.

Det lägsta mentillägget betalas om arbetstagaren till följd av sin skada eller sjukdom i vissa dagliga funktioner behöver regelbunden eller nästan regelbunden vård, hjälp, övervakning eller handledning. Det lägsta mentillägget är 6,71 per dag.

De två första åren efter det att en person har blivit blind betalas till honom eller henne det högsta mentillägget och därefter hälften av detta belopp.

Mentillägg betalas emellertid inte för den

tid som den skadade får vård på sjukhus eller annan anstalt.

20 a §

För onormalt klädslitage som orsakas av långvarig användning av protes, något annat hjälpmedel eller av bandage eller förband till följd av en av ett olycksfall orsakad skada eller sjukdom betalas till arbetstagaren kläd tillägg enligt 2 och 3 mom.

Förhöjt kläd tillägg betalas om arbetstagaren är dubbelamputerad eller använder lårbens- eller underbensprotes, långt stödförband för en nedre extremitet, av hårt material tillverkad ryggortos eller korsett för bålen, bandage eller något annat hjälpmedel eller instrument som på grund av sin konstruktion eller sitt användningsändamål eller på grund av att det ofta måste användas orsakar onormalt klädslitage som är jämförbart med de förstnämnda fallen. Det förhöjda kläd tillägget är 1,79 euro per dag.

Kläd tillägg betalas om arbetstagaren använder något av mjuka material tillverkat hjälpmedel, stöd eller bandage på ett litet område av kroppen eller annat hjälpmedel eller instrument vilket orsakar onormalt klädslitage som är mindre än det slitage som avses i 2 mom. Kläd tillägget är 0,45 euro per dag.

För kostnaderna för en ledarhund som behövs till följd av skada eller sjukdom betalas 4,47 euro per dag.

20 b §

Till en arbetstagare som till följd av en olycksfallsrelaterad skada eller sjukdom inte förmår sköta sitt hem, kan skälig ersättning betalas för nödvändiga extra kostnader, dock inte för längre tid än ett år från olycksfallet.

28 §

En studerandes, praktikants och annan persons årsarbetsförtjänst fastställs enligt vad han efter avslutad studie- eller praktiktid sannolikt kommer att förtjäna.

Har arbetstagaren vid tiden för olycksfallet varit lantbruksföretagare som avses i la-

Som årsarbetsförtjänst för en heltidsstuderande som vid tiden för olycksfallet utbildar sig för ett yrke anses den arbetsinkomst som den studerande sannolikt skulle ha fått om han eller hon vid tiden för olycksfallet hade arbetat i uppgifter som motsvarar ut-

gen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare eller företagare som avses i lagen om pension för företagare, beaktas i hans årsarbetsförtjänst den förtjänst som han fått av företagareverksamheten enligt de grunder om vilka stadgas i de nämnda lagarna.

Vid beräkning av skadeståndet avrundas årsarbetsförtjänsten till närmaste med tio jämnt delbart eurobelopp. När avrundning åt båda hållen är möjlig avrundas beloppet uppåt.

bildningen efter avslutade studier och med tre års arbetserfarenhet. På detta sätt fastställs årsarbetsförtjänsten också då olycksfallet inträffar inom ett år efter att studierna slutförts, om arbetstagaren inte får den inkomst som avses ovan av arbete som motsvarar utbildningen. Som årsarbetsförtjänst för en person som får undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller enligt gymnasielagen (629/1998) anses minst det dubbla beloppet av minimiårsarbetsförtjänsten enligt 6 mom. vid tiden för olycksfallet.

Om det vid tiden för olycksfallet har förflutit högst fem år från det att en arbetstagare på vilken 3 mom. inte kan tillämpas har avslutat utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning och arbetstagaren på grund av arbetslöshet, arbetets tillfälliga natur eller av någon jämförbar orsak inte ännu har stabiliserade arbetsinkomster, används som årsarbetsförtjänst den arbetsinkomst som arbetstagaren i det arbete han eller hon utförde vid tiden för olycksfallet sannolikt skulle ha fått med tre års arbetserfarenhet.

Om en arbetstagare vid tiden för olycksfallet har utfört också lantbruksföretagararbete som var försäkrat enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare eller företagare som var försäkrat enligt 57 § 1 mom. i denna lag, skall i arbetstagarens årsarbetsförtjänst beaktas också årsarbetsförtjänsten enligt nämnda försäkring vid tiden för olycksfallet.

28 a §

Vid beräkning av ersättningen avrundas årsarbetsförtjänsten till närmaste med tio jämnt delbara eurobelopp. När avrundning åt båda hållen är möjlig verkställs den uppåt.

57 §

Arbetsgivare är likaså berättigad att få enligt denna lag försäkrad person försäkrad även för annat än i denna lag avsett olycksfall.

Arbetsgivaren har dessutom rätt att få enligt denna lag försäkrad person försäkrad även för olycksfall som inträffar under andra förhållanden än sådana som avses i 4 §. Försäkring kan emellertid inte fås för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

sådan ömhet som avses i 4 § 2 mom. 7 punkten och inte heller för skada eller sjukdom som har orsakats genom misshandel som avses i 4 a § eller genom en annans uppsåtliga gärning.

60 §

De i 11 § och 12 § 1 och 2 mom., 16 § 3 mom., 20 § 1 och 2 mom., 28 § 6 mom., 35 a § och 53 § 5 mom. bestämda beloppen justeras kalenderårsvis på grundval av de förändringar som skett i den allmänna lönenivån i landet, enligt det löneindex som årligen fastställs för tillämpningen av 9 § lagen om pension för arbetstagare. De justerade beloppen avrundas så att de i 12 § och 35 a § angivna beloppen avrundas till närmaste hela euro samt de i 11 §, 16 § 3 mom., 28 § 6 mom. och 53 § 5 mom. angivna beloppen till närmaste hela tio euro.

Begravningshjälpen samt de i 20 § 1 och 2 mom. avsedda tilläggen höjs årligen i enlighet med 1 mom.

60 §

De belopp som avses i 11 § och 12 § 1 och 2 mom., 16 § 3 mom., 20 § 2—4 mom., 20 a § 2—4 mom., 28 § 6 mom., 35 a § och 53 § 5 mom. justeras kalenderårsvis på grundval av de förändringar som skett i den allmänna lönenivån i landet, enligt det löneindex som årligen fastställs för tillämpningen av 9 § lagen om pension för arbetstagare. De justerade beloppen avrundas så att de i 20 § 2—4 mom. och 20 a § 2—4 mom. angivna beloppen avrundas till närmaste cent, de i 12 § 1 och 2 mom. och 35 a § angivna beloppen avrundas till närmaste hela euro samt de i 11 §, 16 § 3 mom., 28 § 6 mom. och 53 § 5 mom. angivna beloppen avrundas till närmaste hela tio euro.

Begravningshjälpen samt *de tillägg som avses i 20 och 20 a §* höjs årligen i enlighet med 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Denna lag tillämpas på olycksfall som inträffar och på yrkessjukdomar som framträder efter att lagen har rätt i kraft. Lagens 57 § 2 mom. tillämpas emellertid först räknat från den försäkringsperiod som börjar den 1 januari 2004 eller därefter.

Genom denna lag upphävs förordningen den 10 december 1948 angående vissa skador, som böra ersättas såsom olycksfall i arbete (852/1948).

De belopp som anges i 20 § 2—4 mom. och 20 a § 2—4 mom i denna lag . motsvarar det index som enligt 9 § 2 mom. första meningen lagen om pension för arbetstagare (395/1961) har fastställts för år 2002.

2.

Lag**om ändring av yrkessjukdomslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i yrkessjukdomslagen av den 29 december 1988 (1343/1988) 3 a § 1 mom. och 4 §, av dessa lagrum 3 a § 1 mom. sådant det lyder i lag 1643/1992, samt fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

3 a §

Om en yrkessjukdom framträder under en tid för vilken arbetstagaren har beviljats rätt till sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare och den exponering som orsakat yrkessjukdomen har upphört före pensioneringen, fastställs årsarbetsförtjänsten med avvikelse från stadgandena i 28 § lagen om olycksfallsförsäkring enligt den arbetsförtjänst som han hade innan det arbete avslutades för vilket han fick nämnda pension. Av en yrkessjukdom orsakad nedsättning av arbetsförmågan fastställs på motsvarande sätt utan hinder av 17 § 3 mom. och 18 § lagen om olycksfallsförsäkring genom bedömning av arbetstagarens förmåga att efter yrkessjukdomen utföra det arbete för vilket han fick nämnda pension. Härvid beaktas inte vad som stadgas i den andra meningen i 28 § 6 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

Föreslagen lydelse

3 a §

Om en yrkessjukdom framträder under en tid för vilken arbetstagaren har beviljats rätt till sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961) eller till sådan arbetslöshetspension som avses i de lagar som nämns i momentet eller i 20 § 1 mom. 3 punkten folkpensionslagen (347/1956) och den exponering som orsakat yrkessjukdomen har upphört före pensioneringen, fastställs årsarbetsförtjänsten med avvikelse från 28 § lagen om olycksfallsförsäkring enligt den arbetsförtjänst som arbetstagaren hade innan det arbete avslutades för vilket arbetstagaren fick nämnda pension. Av en yrkessjukdom orsakad nedsättning av arbetsförmågan fastställs på motsvarande sätt utan hinder av 17 § 3 mom. och 18 § lagen om olycksfallsförsäkring genom bedömning av arbetstagarens förmåga att efter yrkessjukdomen utföra det arbete för vilket han eller hon fick nämnda pension. Härvid beaktas inte vad som föreskrivs i den andra meningen i 28 § 6 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

4 §

Genom förordning kan stadgas närmare om

- 1) fastställande av en sjukdom och de faktorer som kan orsaka den,
- 2) *grunderna för skadestånd för senskideinflammation och epikondylit i överarmen samt*
- 3) verkställigheten av denna lag i övrigt.

4 §

Genom förordning av statsrådet kan närmare föreskrivas om

- 1) fastställande av en sjukdom och de faktorer som kan orsaka den,
- 2) verkställigheten av denna lag.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 a §

Senskideinflammation och epikondylit i överarmen ersätts som en yrkessjukdom som har orsakats av en fysikalisk faktor, om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder har inneburit ofta upprepade och ensidiga eller för arbetstagaren ovana rörelser.

Karpaltunnelsyndrom ersätts som en yrkessjukdom orsakad av en fysikalisk faktor, om arbetstagarens arbete innan symtomen framträder under en lång tid har inneburit handledsrörelser som avviker från handledens normalställning och belastar handleden.

—————
Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagens 3 a § 1 mom. tillämpas också på yrkessjukdomar som har framträtt innan denna lag har trätt i kraft och som ligger till grund för ersättningsärenden som inte före ikraftträdandet av denna lag har avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft.

Genom denna lag upphävs 4 § yrkessjukdomsförordningen av den 29 december 1988 (1347/1988).
—————

4.

Lag**om ändring av 11 och 22 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 23 december 1981 om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981) 11 § 3 mom. och 22 § 3 mom. sådana de lyder, 11 § 3 mom. i lag 1644/1992 och 22 § 3 mom. i lag 724/2002, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

—————
En studerandes, praktikants eller annan ung persons årsarbetsförtjänst fastställs enligt vad han efter avslutad studie- eller praktiktid sannolikt kommer att förtjäna.

—————
I fråga om fastställande av årsarbetsförtjänsten för en heltidsstuderande samt för en person som inte är heltidsstuderande och vars utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) har avslutats

högst fem år innan arbetsskadan inträffade, gäller i tillämpliga delar 28 § 3 och 4 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

22 §

Lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt skall föra och publicera statistik över arbetsskador som avses i denna lag och över ersättningar som utbetalas för dem. Anstalten har rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ge Statistikcentralen uppgifter som avses i 64 d § 1 punkten lagen om olycksfallsförsäkring för däri angivet ändamål. Närmare bestämmelser om tillämpningen av detta moment kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt skall föra och publicera statistik över arbetsskador som avses i denna lag och över ersättningar som utbetalas för dem. Anstalten har rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ge Statistikcentralen *och Institutet för arbetshygien* uppgifter som avses i 64 d § 1 och 2 punkten lagen om olycksfallsförsäkring för däri angivna ändamål. Närmare bestämmelser om tillämpningen av detta moment kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagens 11 § 3 mom. tillämpas på arbetsskador som inträffar efter att lagen har trätt i kraft.